

Klassensamenhang en positieve communicatie

Is er een samenhang tussen de hoogte van de klassensamenhang en de wijze van communiceren?

Praktijkonderzoek als afstudeerproject

Student:	Fleur van Schaik
Studentnummer:	2121347
Leerroute:	Edu-4 Speciaal Onderwijs
Jaar:	2011-2012
Datum:	13 augustus 2012
Slb-er:	J. Pouwels
Begeleidend docent:	M. Slotboom

Fontys Sporthogeschool, Tilburg

Inhoud

Samenvatting	3
Klassensamenwerking en positieve communicatie	4
Bijlage 1 De onderzoeksinstrumenten	11
Bijlage 1.1 De onderzoeksinstrumenten	12
Bijlage 1.2 Observatielijst	14
Bijlage 1.3 Vragenlijst	15
Bijlage 1.4 Sociogram vragenlijst	17
Bijlage 1.5 Muurposter	18
Bijlage 2 De uitwerking van de interventie	19
Bijlage 2.1 Uitwerking van de interventie	20
Bijlage 2.2 De planning	21
Bijlage 2.3 Interventieprogramma	22
Interventie les 1	23
Interventie les 2	27
Interventie les 3	35
Interventie les 4	39
Interventie les 5	43
Bijlage 3 De resultaten	46
Bijlage 3.1 Resultaten voormeting	47
Bijlage 3.1.1 Resultaten vragenlijst cohesie	47
Bijlage 3.1.2 Uitkomst vragenlijst per leerling	49
Bijlage 3.1.3 Resultaten sociogram	50
Bijlage 3.1.4 Resultaten observatie	53
Bijlage 3.2 Resultaten nameting	54
Bijlage 3.2.1 Resultaten vragenlijst cohesie	54
Bijlage 3.2.2 Uitkomst vragenlijst per leerling	56
Bijlage 3.2.3 Resultaten observatie	57
Bijlage 3.3 Resultaten voormeting vergeleken met de nameting	58
Bijlage 3.3.1 Gemiddeld resultaat per vraag	58
Bijlage 3.3.2 Uitkomst vragenlijst per leerling	60
Bijlage 3.3.3 Resultaat dimensies	62
Bijlage 3.3.4 Resultaat observaties	64
Bijlage 4 Reflectieverslag	65
Bijlage 5 Beoordelingsformulieren	68

Samenvatting

In onderstaand artikel is onderzoek gedaan naar de invloed van een positievere manier van communiceren op de klassencohesie in de middenbouw 1 klas van SBO de Sponder in Roosendaal. Het probleem in deze klas zit in de negatieve manier van omgang tussen de leerlingen, waardoor de cohesie in klas M1B verstoord is. Naar aanleiding van de resultaten die bij de voormeting uit het observatieformulier, het sociogram en de vragenlijst naar voren zijn gekomen, is de interventie bepaald. De interventie, bestaande uit verscheidene samenwerkingsspelen en voorbeelden van positieve coaching, heeft vijf weken geduurd. Uit de resultaten van de nameting blijkt dat 46% (N=15) de klassencohesie als positiever ervaart dan voorafgaand aan de interventie in de voormeting werd aangegeven. Toch moet er geconcludeerd worden dat de cohesie in klas M1B niet is vergroot.

Klassenscohesie en positieve communicatie

Is er samenhang tussen de hoogte van de klassenscohesie en de wijze van communiceren?

Door: Fleur van Schaik

Het begrip 'cohesie' staat in de vakliteratuur op vele manieren omschreven. Vaak komen hierin de termen *samenwerken* en *positieve omgang* voor. Een definitie die relevant is voor dit onderzoek wordt door Bass (1960) en Stogdill (1972) als volgt omschreven:

Teamcohesie is de mate waarin een individu ervaart dat de leden van het team tot elkaar zijn aangetrokken, graag willen samenwerken en betrokken zijn bij het volbrengen van de taak of het bereiken van het doel van het team (in Plantinga, 2009). In de te onderzoeken klas M1B van SBO de Sponder in Roosendaal, wordt er constant zeer negatief naar elkaar gecommuniceerd. Door deze negativiteit is de cohesie in klas M1B niet goed. Er moet dus bekeken worden wat er van invloed is op de cohesie binnen de klas.

Klas M1B bestaat uit vijf meisjes en tien jongens binnen de leeftijdscategorie van acht tot tien jaar. De klas maakt deel uit van een SBO school voor moeilijk lerende kinderen en kinderen met gedrags- en opvoedingsmoeilijkheden.

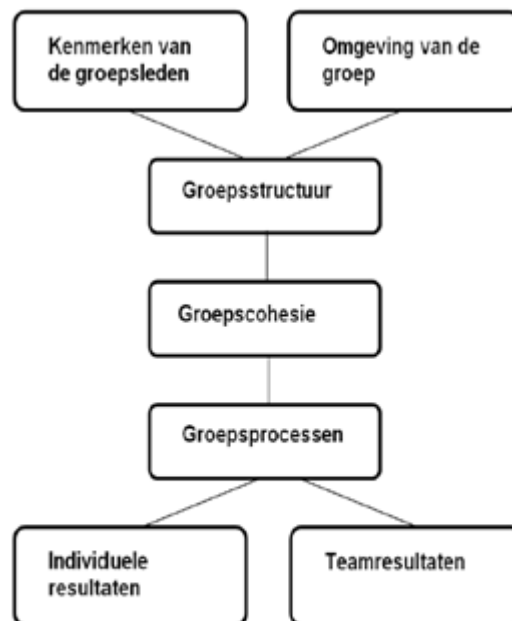
Het schema van Carron en Hausenblas (fig. 1) maakt inzichtelijk wat van invloed is op de groepscohesie en waar groepscohesie invloed op heeft (Carron, 2005). Door het schema aan te houden is te zien dat er eerst naar de *kenmerken van de groepsleden* en de *omgeving van de groep* gekeken moet worden.

De *omgeving van de groep* kan omschreven worden als 'normaal'. Op deze locatie bevinden zich alleen de onderbouw klassen. Omdat de klas vergeleken kan worden met een groep 4 van de basisschool is deze klas dus een van de middelste groepen in dit gebouw. Een wisseling van docent vlak

voor het onderzoek is wel een onstabiele factor in de *omgeving van de groep*.

Onder de *kenmerken van de groepsleden* valt onder andere de leeftijd van de leerlingen. De leeftijd van leerlingen geeft aan in welke ontwikkelingsfase zij zich op sociaal-emotioneel en cognitief gebied bevinden. Volgens Piaget bevinden leerlingen van zeven tot elf jaar zich cognitief in de concreet-operationele fase (Beemen, 2004). In deze fase neemt het probleemoplossend vermogen van de leerlingen toe. Dit houdt in dat ze meerdere aspecten van een probleem mee kunnen nemen in de oplossing, echter moet het probleem zich dan wel in het nu afspelen (Beemen, 2004). Sociaal-emotioneel bevinden de leerlingen zich in een fase waarin ze leren om zich te verplaatsen in een ander, wat inhoudt dat ze meer samenwerkend kunnen spelen (Feldman, 2005).

Volgens de identiteitstheorie van Erikson zitten leerlingen van zeven tot elf jaar in de fase 'vlucht tegenover minderwaardigheid' (in Feldman, 2005). In deze fase ontwikkelen de leerlingen competenties waardoor ze met problemen om leren gaan. Ook ontwikkelen de leerlingen in deze fase hun zelfbeeld (Feldman, 2005). Over bovenstaande fases en theorieën moet echter wel gezegd worden dat in klas M1B wellicht niet alle leerlingen zich in hetzelfde stadium van de fase bevinden. Dit omdat niet elke leerling zich op hetzelfde moment ontwikkelt. Er zijn dus leerlingen die zich wel al in deze fase bevinden en er zijn leerlingen die zich nog in de vorige fase

Figuur 1. Invloed van de kenmerken van de groepsleden op de individuele en teamprestaties. Carron en Hausenblas.

bevinden. De verschillende fases terugkoppelend naar de casus, betekent dit dat een enkele leerling al in staat is om zich te verplaatsen in de ander en een andere leerling dit misschien nog niet kan.

Bij de *kenmerken van de groepsleden* horen ook de verscheidene gedrags- en concentratiestoornissen die in klas M1B voorkomen. Binnen de klas komen de gedrags- en concentratiestoornissen ADHD (4 leerlingen), PDD-NOS (1 leerling) en autisme (1 leerling) voor. ADHD is een stoornis waarbij de gediagnosticeerde leerling grote moeite heeft met concentreren en veel impulsief gedrag vertoont (Lieshout, 2009). Zowel het impulsieve gedrag van de leerling als de reactie van de klas op dit gedrag, is een stoorfactor in klas M1B.

Autisme is een stoornis waarbij de gediagnosticeerde leerling problemen heeft met verbale en non-verbale communicatie en waarbij de stoornis invloed heeft op de verschillende ontwikkelingsgebieden en het handelen in verschillende situaties (Lieshout, 2009). PDD-NOS is een stoornis die binnen het autistisch spectrum valt en dus vele raakvlakken heeft met autisme (Lieshout, 2009).

Voor een leerling met autisme of PDD-NOS zijn situaties waarin non-verbale communicatie een belangrijke rol speelt niet vanzelfsprekend. Hierdoor kan er miscommunicatie met de rest van de leerlingen ontstaan wat voor een verstoring in de klassencohesie kan zorgen.

Bij de *kenmerken van de leerlingen* hoort ook de manier waarop leerlingen leren. Een bepalende manier van leren voor deze casus komt uit de sociale leertheorie van Albert Bandura (1977) en heet *modeling* (in Boeck, 2004). Binnen deze leertheorie wordt er van uit gegaan dat door het observeren van het gedrag van een model, de persoon bepaald gedrag over zal nemen. Voor leerlingen in de leeftijdscategorie van zeven tot elf jaar is de onderwijsgevende een betekenisvol persoon en is het dus belangrijk dat deze het juiste voorbeeld geeft (Wijsman, 2001). In de te onderzoeken klas is het dus van belang dat de

docent het goede voorbeeld geeft wanneer het gaat om de wijze van communiceren.

Kijkend naar figuur 1 is te zien dat na de *kenmerken van de groepsleden* en de *omgeving van de groep* de *groepsstructuur* het volgende blok in het schema is. Zoals al eerder vermeld bestaat deze klas uit vijf meisjes en tien jongens in de leeftijdscategorie van acht tot tien jaar. Belangrijk voor dit onderzoek is te melden dat er vijf leerlingen opvallend negatief zijn in hun uitingen richting de rest van de leerlingen. Dit gedrag is bepalend voor de structuur van klas M1B. Ook de eerder genoemde gedrags- en concentratiestoornissen hebben invloed op de *groepsstructuur*.

Het schema van Carron en Hausenblas erbij pakkend is te zien dat de drie besproken factoren (*kenmerken van de leerlingen*, *omgeving van de groep* en de *groepsstructuur*), allen invloed hebben op de *groepscohesie*. De groepscohesie heeft op zijn beurt weer invloed op de *groepsprocessen*.

Binnen het kopje *groepsprocessen* is te zien dat er in de te onderzoeken klas veel negatief wordt gecommuniceerd. Door neerwaarts te vergelijken is, volgens de sociale vergelijkingstheorie van Festinger (1954), de persoon zelf beschermend en zelfverheffend bezig (Aronson, 2007). Iemand vergelijkt zich namelijk neerwaarts om er zelf beter uit te komen. In de eerder genoemde theorie van Erikson is naar voren gekomen dat leerlingen bezig zijn met het vormen van het zelfbeeld. De negatieve communicatie in klas M1B duidt er mogelijk op dat sommige leerlingen zich neerwaarts aan het vergelijken zijn om zo een positiever zelfbeeld te creëren.

De negatieve communicatie van de leerlingen uit de te onderzoeken klas zou kunnen duiden op een tekort aan vertrouwen binnen de klas. Costa (2003) geeft aan dat vertrouwen een zeer belangrijke factor is voor de interpersoonlijke relaties binnen een groep (Sheng, Tian en Chen, 2010). Volgens Bligh, Pearce en Kohles (2006) kan vertrouwen worden gezien als de representatie van de interpersoonlijke relaties die een persoon

heeft (Sheng, Tian en Chen, 2010). Wanneer er weinig vertrouwen in elkaar is zou dit dus tot uiting kunnen komen in slechte interpersoonlijke relaties, wat een negatieve communicatie zou kunnen betekenen. Mogelijk zal door het verbeteren van de vertrouwensband tussen de leerlingen de communicatie verbeteren in klas M1B.

Afgaande op de hierboven genoemde theorieën wordt er tijdens de interventieweken gebruik gemaakt van een aantal criteria. Allereerst wordt er gebruik gemaakt van positieve coaching door de leerkracht, hiermee wordt gebruik gemaakt van de al eerder genoemde *modeling*-theorie van Albert Bandura (1977).

Als tweede wordt er gebruik gemaakt van samenwerkende- en groene spelen. Uit onderzoek van Beer (1976) en Blake & Mouton (1964) is gebleken dat deze een positieve invloed hebben op de interpersoonlijke relaties binnen de groep en daarmee de cohesie in de klas (Carron, 2005). Het vertrouwen binnen de groep zal ook toenemen wanneer de interpersoonlijke relaties verbeteren (Sheng, Tian en Chen, 2010).

Ook wordt gebruik gemaakt van een expose, namelijk in de vorm van een poster waarop de leerlingen kunnen zien wat de juiste manier van communiceren is.

De volgende onderzoeksvraag komt tot stand na de ervaringen met de onderzochte klas en de onderzochte literatuur:

Is er een samenhang tussen de mate van toename van de klassencohesie en de afname van negatieve uitingen?

Onderzoeksinstrumenten

De interventie (zie bijlage 2.3) is uitgevoerd in een middenbouw groep van een speciaal basisonderwijschool in Roosendaal. Tijdens de interventie, bestaande uit vijf lessen, stonden samenwerkende- en groene spelen en positieve communicatie centraal. De beginsituatie van klas M1B is vastgesteld aan de hand van een observatie, het invullen van een sociogram-vragenlijsten een vragenlijst waarmee de cohesie van de klas gemeten kan worden.

Het eerste onderzoeksinstrument is een observatie die is uitgevoerd tijdens de voormeting. Hierbij zijn vijf leerlingen geobserveerd die tijdens de reguliere gymlessen het meest opvielen in hun negatieve communicatie richting andere leerlingen. (zie bijlage 3.1.4). Het doel van de observatie is het krijgen van inzicht in de mate van negatieve communicatie die plaatsvindt tijdens les. Onder negatieve communicatie wordt zowel de verbale als non verbale communicatie verstaan.

Het tweede onderzoeksinstrument is een sociogram waarmee de sociale verbindingen tussen de leerlingen uit klas M1B overzichtelijk gemaakt zijn. Tijdens de voormeting is het sociogram aan de hand van een vragenlijst (zie bijlage 1.4) tot stand gekomen. Het sociogram van klas M1B (zie bijlage 3.1.3) is gebruikt om de groepen voor de interventie samen te stellen. Elke groep bestond uit drie leerlingen, namelijk; één leerling die geobserveerd is, één leerling die door de geobserveerde leerling negatief is gekozen en één leerling die niet negatief is gekozen door de geobserveerde leerling tijdens de vragenlijst van het sociogram. Er is voor deze samenstelling gekozen om zo de meest negatieve leerlingen uit elkaar te halen en de stap naar een positieve communicatie kleiner te maken door ook een 'neutrale' leerling in elk groepje te zetten.

Het derde onderzoeksinstrument is een tweede vragenlijst die tijdens de voormeting door de gehele klas is ingevuld. Aan de hand van deze vragenlijst kan de mate van cohesie in de klas gemeten worden. Deze vragenlijst is oorspronkelijk in het Engels geschreven en komt uit Glass & Benshoff's *Group Cohesion Evaluation Questionnaire* (2002). De vragen zijn voor deze onderzoekspopulatie vertaald naar het Nederlands (zie bijlage 1.3). Als antwoorden zijn er drie opties gebruikt, namelijk; JA (2 punten), SOMS (1 punt) en NEE (0 punten). Dit omdat het voor de doelgroep lastiger wordt om te kiezen naarmate er meer keuzemogelijkheden zijn. De vragen zijn globaal onder te verdelen in drie dimensies, namelijk: sfeer (vraag 1, 2, 6, 8),

samenwerking (vraag 3,4,9) en veiligheid (vraag 5 en 7).

Na de voormeting heeft klas M1B een interventie van vijf lessen in vijf weken doorlopen. Hierbij lag de nadruk op een positieve communicatie tussen de leerlingen en het verbeteren van de samenwerking tussen de leerlingen. Onder positieve communicatie wordt verbale en non-verbale communicatie verstaan. De positieve communicatie werd gestimuleerd door de al eerder genoemde *modeling*-theorie. Ook is er gebruik gemaakt van een expose in de vorm van een poster, die tijdens de les op verschillende plaatsen in de gymzaal hing (zie bijlage 1.5). Hierop konden de leerlingen zien welke stappen ze moesten nemen om positief te kunnen communiceren.

Na de interventie is er een nameting uitgevoerd. Tijdens deze nameting zijn de observatie en de cohesie-vragenlijst als onderzoeksinstrumenten gebruikt.

Er zijn tijdens de interventieweken en de voor- en nameting een aantal maatregelen genomen om de betrouwbaarheid zo goed mogelijk te waarborgen, namelijk:

- De vragenlijsten zijn in de voor- en de nameting op hetzelfde moment van de dag en op dezelfde manier afgenomen, namelijk mondeling en direct na de gymles.
- Het begin van elke interventieles was hetzelfde. Hierbij zijn de regels van de les herhaald, is de poster behandeld (zie bijlage 1.5) en is het programma van de les verteld.
- In de les van de voor- en nameting zaten geen groene spelen verwerkt om zo het resultaat niet te beïnvloeden. Dit omdat wanneer er wel groene spelen gespeeld zouden worden, er niet gegarandeerd kan worden dat het verschil tussen de voor- en nameting te danken is aan de vijf interventieweken.
- De teamsamenstelling tijdens de voor- en nameting was precies hetzelfde.

Resultaten

Kijkend naar de resultaten van de cohesie-vragenlijst, is te zien dat na een interventie van vijf lessen in vijf weken er gemiddeld negatiever is gescoord op de cohesie in de

klas. Het verschil is echter zo klein dat dit resultaat waarschijnlijk op toeval berust (zie figuur 4).

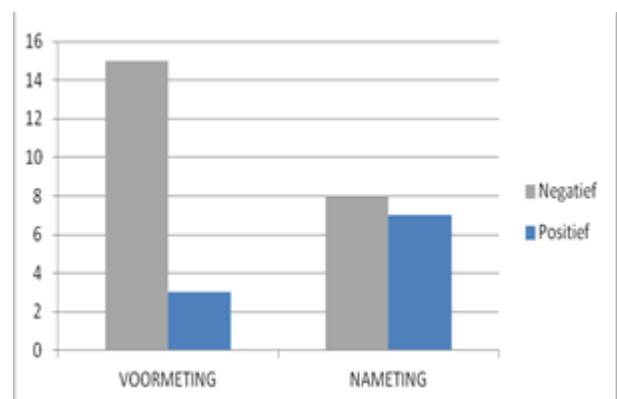
De vragen die wel positiever beantwoord zijn, zijn de vragen 1, 3, 7 en 9 (zie figuur 2), namelijk:

- Vraag 1: Ik vind dat de kinderen in onze klas goed met elkaar op kunnen schieten.
- Vraag 3: Ik vind het leuk om mijn klasgenoten te helpen.
- Vraag 7: Ik kan doen en laten in de klas wat ik wil, zonder dat daar opmerkingen over komen van andere kinderen.
- Vraag 9: Ik vind dat de meeste klasgenoten goed helpen wanneer daar om gevraagd wordt.

Vraag	Voormeting	Nameting	Vershil
1	0,93	1,13	0,20
3	1,73	1,80	0,07
7	0,60	1,00	0,40
9	1,47	1,67	0,20

Figuur 2. Verschil vragenlijst klassencohesie M1B tijdens voor- en nameting. Verschil (in numeriek) en stijging. (afrondding heeft pas plaats gevonden bij de einduitkomst.)

Na de interventieperiode is er tijdens de observatie door de geobserveerde leerlingen wél positiever gescoord op de positieve communicatie. Tijdens de voormeting waren er gedurende de les drie positieve communicatiemomenten naar de rest van de klas door de vijf geobserveerde leerlingen. Na het interventieprogramma, waarbij de aandacht onder andere specifiek gericht was op het positief communiceren tussen de leerlingen, waren dit er zeven. (zie figuur 3).

Figuur 3. Positieve communicatiemomenten van de geobserveerde groep tijdens de voor- en nameting (in aantallen)

Discussie en conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat alleen dit zelf geschreven interventieprogramma waar de leerlingen één les per week, vijf weken lang tijdens de gymles aan werkten, niet genoeg is om de cohesie binnen een klas te verbeteren. Dit zou wellicht aan de tijdfactor kunnen liggen, echter zijn er ook factoren in de klas die van invloed kunnen zijn geweest op het resultaat, namelijk:

- De week voor de interventielessen is er een leerling uit de klas overgeplaatst door de kinderbescherming, wat een impact op de groep had. Enkele leerlingen waren hierdoor van slag.
- De klas heeft het eerste half jaar les gehad van een vaste invaller, drie weken voor de interventielessen is de klassendocent terug gekomen van zwangerschapsverlof waardoor de leerlingen weer hebben moeten wennen aan de verandering van gedragsregels in de klas.

Gemiddeld is er tijdens de nameting slechter gescoord op de cohesie-vragenlijst dan tijdens de voormeting (zie figuur 4).

Slechts een zevental van de vijftien leerlingen geeft door middel van de vragenlijst aan, de cohesie verbeterd te vinden (zie bijlage 3.3.2). De uitslagen zijn niet significant dus kan gezegd worden dat de uitslag op toeval berust.

Tijdens het interventieprogramma is er ingespeeld op een aantal factoren waarvan bekend was dat deze cohesieverhogend werken. Zo is er door positieve coaching van de leerkracht gebruik gemaakt van de *modeling*-theorie van Albert Bandura (1977), wat invloed heeft gehad op de positieve communicatie tussen de leerlingen. Tijdens de voormeting werd er door de vijf geobserveerde leerlingen namelijk drie keer positief en vijftien keer negatief gecommuniceerd naar de rest van de klas. Tijdens de nameting was dit zeven keer positief en acht keer negatief (zie figuur 3). Dit houdt in dat het aantal positieve communicatiemomenten door de vijf geobserveerde leerlingen ruim is verdubbeld, en de negatieve communicatie momenten

bijna voor de helft was afgenomen (zie bijlage 3.3.4). Dit zou door een aantal van onderstaande punten verklaard kunnen worden:

- De leerlingen hebben via de muurposter en het voorbeeld van de leerkracht geleerd om tijdens de interventielessen eerst na te denken wat ze willen zeggen. Dan hoe ze het willen zeggen, om het vervolgens op een positieve manier uit te spreken.
- Tijdens het interventieprogramma is door de docent het goede voorbeeld gegeven wanneer het gaat om positief communiceren. Dit hebben de leerlingen deels overgenomen.
- Door het interventieprogramma zijn de leerlingen wellicht tot het inzicht gekomen dat een positieve communicatie voor meer plezier zorgt in de les.
- Door de week vakantie voorafgaand aan de nameting, zijn de ruzies van de weken ervoor vergeten waardoor de communicatie positiever was.
- Het is toeval geweest dat de leerlingen deze les positiever naar elkaar communiceerden.

'Dimensies' uit de vragenlijst	Voormeting	Nameting	Vershil
sfeer	1,53	1,45	-0,08
samenwerking	1,47	1,44	-0,02
veiligheid	1,13	1,20	0,07
cohesie	1,42	1,39	-0,03

Figuur 4. De gemiddelde uitkomst per dimensie tijdens voor- en nameting (in numeriek).

Naast de *modeling*-theorie is er ook gebruik gemaakt van samenwerkende- en groene spelen. Volgens Beer, Blake & Mouton hebben deze spelen een positieve invloed op de interpersoonlijke relaties binnen de groep en daarmee op de cohesie in de klas (Carron, 2005). Ondanks de interventielessen is de cohesie in klas M1B niet verbeterd. Met de vragenlijst waren naast de cohesie, ook globaal de *veiligheid*, *sfeer* en *samenwerking* in de klas te meten. Omdat de cohesie niet verbeterd is, is het verrassend om te zien dat de dimensie *veiligheid* wel positiever uit de

vragenlijst gekomen is (zie figuur 4). Deze uitkomst is echter niet significant. Dat de leerlingen zich veiliger hebben gevoeld tijdens de gymles zou aan het feit kunnen liggen dat de negatieve communicatie afnam. Dat de dimensies *samenwerking* en *sfeer* niet vooruit zijn gegaan zou aan het feit kunnen liggen dat de groepen tijdens de interventies door de leerkracht zijn samengesteld. Hierbij zijn de geobserveerde leerlingen gecombineerd met één leerling die zij als negatief en één leerling die zij als neutraal hadden opgegeven tijdens de vragenlijst van het sociogram. De leerlingen werkten nu samen met anderen die ze wellicht zelf niet gekozen zouden hebben.

De onderzoeksvraag was: *Is er een samenhang tussen de mate van toename van de klassencohesie en de afname van negatieve uitingen?*

Op deze vraag kan geantwoord worden dat er geen samenhang is tussen de mate van toename van klassencohesie en de afname van negatieve uitingen. Dat kan liggen aan de duur van het interventieprogramma, de gedragsstoornissen binnen de klas en de fase waarin de leerlingen zich bevonden waardoor inleving in de ander erg moeilijk is. Wel kan aan de hand van de resultaten worden geconcludeerd dat leerlingen zich veiliger voelen naarmate de negatieve uitingen in de klas afnemen.

Tijdens dit onderzoek is er geen gebruik gemaakt van een controlegroep. Dit omdat het op deze school in het speciaal onderwijs niet mogelijk was een klas te vinden met ongeveer dezelfde intelligentie, aanwezige stoornissen en aandoeningen in de klas, waardoor vergelijking niet mogelijk was.

Aanbeveling

De aanbeveling die wordt gedaan is om klas M1B nog voor langere tijd met de positieve

manier van communiceren door te laten werken. Door ook in het klaslokaal positieve communicatie mondeling te stimuleren is de kans dat dit aspect nog meer verbetert aanwezig. Dit omdat na een korte interventie van vijf weken de communicatie al was verbeterd.

Hoeveel lessen er nog met de positieve communicatie doorgegaan moet worden zou onderzocht moeten worden. Wel zal het resultaat waarschijnlijk verder verbeteren naar mate er langer met de methode gewerkt wordt. Door deze methode bij meerdere klassen en voor langere tijd uit te voeren wordt het onderzoek steeds betrouwbaarder.

Voor de start van een volgend onderzoek moet meegenomen worden dat er een stabiele omgeving is voor de leerlingen. Hiermee wordt bedoeld dat er geen wisseling van docent plaatsvindt tijdens het onderzoek, omdat dit een grote impact op de groep kan hebben.

Er wordt aanbevolen om door te gaan met de samenwerkende en groene spelen, ondanks dat er geen positief resultaat bij de cohesie is behaald na de interventie. Dit wordt aanbevolen omdat in studies zoals die van Carron(2005) is aangetoond dat dit soort spelen wel degelijk invloed heeft op de cohesie wanneer er voor langere tijd mee gewerkt wordt. De dimensies *samenwerken* en *sfeer* moeten echter goed in de gaten worden gehouden, omdat deze na de vijf interventieweken achteruit zijn gegaan. Wanneer er langer aan de samenwerkende en groene spelen wordt gewerkt en de leerlingen steeds meer gewend raken aan de groepjes waarin ze samen moeten werken, zullen deze twee dimensies waarschijnlijk ook steeds meer verbeteren.

Bronnenlijst

- Aronson, E., Wilson, T., Akert, R. (2007). *Sociale Psychologie*. Amsterdam: Person Education Benelux.
- Beemen, L. van (2004). *Ontwikkelingspsychologie*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Boeck, X. de., Man, L. de (2004). *Gedragwetenschappen 3. Kunnen kiezen*. Antwerpen: De Boeck.
- Carron, A. V. & Hausenblas, H. A. (2005). *Group dynamics in sport*. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Einden, H. van den, Pecht, R. (2008). *De groene spelen voor jong en oud*. Centraal boekhuis.
- Feldman, Robert, S. (2005). *Ontwikkelingspsychologie*. Pearson Education Benelux.
- Glass, J. S. & Benshoff, J. M. (2002). *Facilitating group cohesion among adolescents through challenge course experiences*. Journal of experiential education, 25(2), 268- 277.
- Lieshout, T. van (2009). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. (2^e druk) Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Plantinga, T. (2009). *Group efficacy en teamprestatie: Speelt teamcohesie een rol?* Universiteit Utrecht.
- Remmerswaal, J. (2003). *Handboek groepsdynamica*. (6^e druk). Soest: H. Nelissen.
- Sheng, C., Tian, Y., Chen, M. (2010). *Relationships among teamwork behavior, trust, perceived team support, and team commitment*. Social Behavior And Personlayity.
- Wijsman, E. (2001). *Psychologie en sociologie*. Houten: Wolters-Noordhoff.

Bijlage 1 De Onderzoeksinstrumenten

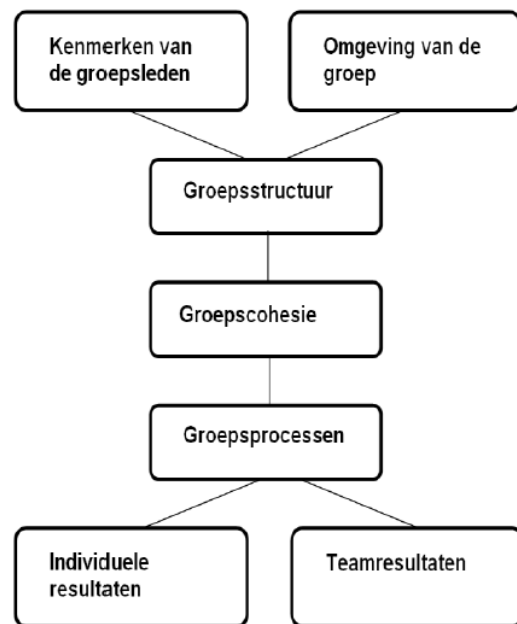
Bijlage 1.1 De onderzoeksinstrumenten.

Aan het begin van een onderzoek is het van belang het te behandelen probleem duidelijk uitgewerkt te hebben. Om de veranderingen van gedrag duidelijk in kaart te brengen is er gekozen voor een interventieprogramma waarbij de verschillen in voormeting en nameting afgelezen kunnen worden. Tijdens de voormeting wordt de beginsituatie van de te onderzoeken doelgroep en het probleem vastgesteld. De bevindingen van de nameting worden gebruikt om het resultaat te kunnen bepalen. Het verschil tussen voor- en nameting is het uiteindelijke resultaat. Tussen de voor- en nameting zit het interventieprogramma, wat een mate van zekerheid geeft dat het behaalde resultaat in de nameting een gevolg is van het interventieprogramma. Zonder voormeting zou men hier niet vanuit mogen gaan omdat dan niet duidelijk is of de onderzoeksgroep al enige voorkennis had.

Tijdens dit onderzoek wordt geprobeerd de cohesie in klas M1B te verbeteren. De eerste vraag die dus gesteld moet worden is: Wat is er van invloed op de cohesie binnen klas M1B?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet bekend zijn hoe de structuur van cohesie in elkaar zit. Voor dit onderzoek is daarom uitgegaan van onderstaand schema (figuur 5) van Carron en Hausenblas (2005). Dit schema geeft duidelijk weer welke factoren van invloed zijn op de cohesie.

De onderzoeksinstrumenten die gebruikt zijn tijdens het onderzoek worden hieronder kort beschreven.

Figuur 5. Invloed van de kenmerken van de groepsleden op de individuele en teamprestaties. Carron en Hausenblas.

Het is van belang om aan het begin van het onderzoek duidelijk te hebben hoe de groepsstructuur in elkaar zit. Om dit in kaart te brengen wordt gebruik gemaakt van een sociogram (zie bijlage 1.4). Aan de hand van dit sociogram worden groepsverbanden duidelijk, hier kan nu rekening mee worden gehouden tijdens de interventie. Leerlingen die niet goed met elkaar op kunnen schieten worden juist bij elkaar in de groep gezet om de samenwerking te verbeteren.

De onderzoeksgroep heeft een vragenlijst ingevuld waarmee de mate van cohesie in de klas kan worden bepaald. Er wordt hier gebruik gemaakt van de volgende vragenlijst: Glass and Benschhoff's Group Cohesion Evaluation Questionnaire (2002). Deze vragenlijst is oorspronkelijk in het Engels, maar is voor dit onderzoek vertaald. Officieel zijn er per vraag 4 antwoordmogelijkheden, echter is er voor dit onderzoek gekozen om dit te veranderen naar 3 antwoordmogelijkheden, namelijk: JA, NEE en SOMS. Dit omdat meerdere antwoordmogelijkheden voor de onderzoekspopulatie alleen maar lastiger antwoorden is.

De invloed van positieve communicatie op de cohesie moet ook gemeten worden tijdens dit onderzoek. Dit wordt gemeten middels een observatielijst (zie bijlage 1.2), die bedoeld is voor een vijftal leerlingen. Dit zijn de leerlingen die tijdens de gymles het meest negatief zijn in hun communicatie richting de andere leerlingen. Deze observatie wordt tijdens de voormeting en nameting gedaan door de vakdocent gym. De observatielijst maakt overzichtelijk op welk moment van de les en door welk van de geobserveerde leerlingen er positief of negatief wordt gecommuniceerd.

Wanneer de observatie van de voormeting en nameting naast elkaar worden gelegd is in een oogopslag duidelijk of de communicatie verbeterd is (zie bijlage 3.3.4).

Tijdens de interventieperiode wordt er gebruik gemaakt van een expose in de vorm van een muurposter (zie bijlage 1.5). Aan de hand van deze poster wordt aan de leerlingen duidelijk gemaakt op welke manier er gecommuniceerd moet worden. Ook wanneer de leerlingen even vergeten zijn hoe het moet, kunnen ze aan de goede manier van communiceren herinnerd worden via de muurposter.

Bijlage 1.2 Observatielijst

Te observeren leerlingen:

L. CH. N. C. J.

Met de observatie wil ik duidelijk in beeld krijgen wanneer de negatieve en positieve communicatie tussen de leerlingen plaatsvindt.

Onder negatieve communicatie wordt zowel de verbale als non-verbale negatieve communicatie verstaan.

Onder positieve communicatie wordt zowel de verbale als non-verbale positieve communicatie

<u>Wat?</u>	<u>Aantal keer</u>			
	Tijdens uitleg	spelsituatie	individuele activiteiten	Binnenkomst en verlaten zaal
Verbaal				
Negatieve communicatie				
Positieve communicatie				
Uitlachen				
Schelden				
Non-verbaal				
Positieve gebaren				
Negatieve gebaren				
Positief contact				
Negatief contact				

verstaan.

Uitleg van de vier categorieën:

Tijdens uitleg: aan het begin van de les wanneer de leerkracht aan het uitleggen is of tijdens de les wanneer het spel is stilgelegd voor extra uitleg of aanwijzingen.

Spelsituaties: tijdens activiteiten waarbij de leerlingen interactief bezig zijn.

Individuele activiteiten: tijdens activiteiten waarbij de leerlingen individueel aan het werk zijn.

Bij binnenkomst en verlaten van de zaal: dit is de periode voordat de leerkracht om stilte heeft gevraagd en de leerlingen zelfstandig bezig zijn of op de bank zitten. Voor het verlaten van de zaal staan de leerlingen op de gele lijn, zodra de leerkracht gezegd heeft dat ze naar de kleedkamer mogen gaan de leerlingen de kleedkamer in.

Bijlage 1.3 Vragenlijst

Engels: Glass & Benshoff's *Group Cohesion Evaluation Questionnaire* (2002).

- 1: total disagree
- 2: agree a little
- 3: agree
- 4: totally agree

I experienced that:

1. We get along well together.	4	3	2	1
2. We feel good about our team.	4	3	2	1
3. We enjoy helping each other.	4	3	2	1
4. We stick together during the volunteer tasks.	4	3	2	1
5. I feel my group will keep me safe.	4	3	2	1
6. We encourage each other in the volunteer tasks.	4	3	2	1
7. I feel like I fit in my group.	4	3	2	1
8. I want to work on more volunteer tasks with my group.	4	3	2	1
9. We can help each other on the volunteer tasks.	4	3	2	1

Nederlands

Ik ervaar dat:

JA SOMS NEE

- 1. ik vind dat onze klas het goed met elkaar kan vinden.
- 2. Als ik aan mijn eigen klas denk dan heb ik daar een goed gevoel over.
- 3. Ik vind het leuk om mijn klasgenoten te helpen.
- 4. Bij taken blijft iedereen met elkaar samenwerken tot de taak af is.
- 5. Ik voel me veilig in de klas.
- 6. Ik vind dat we elkaar in de klas goed aanmoedigen tijdens de les L.O./gymles.
- 7. Ik voel me geaccepteerd in de klas.
- 8. Ik vind het leuk om klasgenoten ook buiten schooltijd te zien.
- 9. Ik vind dat de meeste klasgenoten erg behulpzaam zijn.

Vragenlijst cohesie.

NAAM:

LEEFTIJD:

GESLACHT:

VRAAG	JA	SOMS	NEE
1. Ik vind dat de kinderen in onze klas goed met elkaar op kunnen schieten.			
2. Als ik aan de kinderen uit mijn eigen klas denk dan heb ik daar een goed gevoel over.			
3. Ik vind het leuk om mijn klasgenoten te helpen.			
4. Bij taken in de klas blijft iedereen met elkaar samenwerken tot de taak helemaal af is.			
5. Ik voel me fijn in de klas.			
6. Ik vind dat we elkaar in de klas goed aanmoedigen tijdens de gymles.			
7. Ik kan doen en laten in de klas wat ik wil, zonder dat daar rare opmerkingen over komen van andere kinderen.			
8. Ik vind het leuk om klasgenoten ook buiten schooltijd te zien.			
9. Ik vind dat de meeste klasgenoten goed helpen wanneer daar om gevraagd wordt.			

Bijlage 1.4 Vragenlijst sociogram

NAAM:

LEEFTIJD:

GESLACHT:

Wie zou je kiezen om mee samen te spelen als je vrij mocht gaan spelen? - _____ - _____ - _____	Wie zou je juist niet kiezen om mee samen te spelen als je vrij mocht gaan spelen? - _____ - _____ - _____
Met wie kan je het beste een opdracht uitvoeren in de gymles? - _____ - _____ - _____	Met wie kan je niet zo goed een opdracht uitvoeren in de gymles? - _____ - _____ - _____

Bijlage 1.5 Muurposter

Stap 1:

Stap 2:

Wat wil je bereiken?

Stap 3:

Zeg het positief!

Bijlage 2 Uitwerking van de interventie

Bijlage 2.1 Uitwerking van de interventie

Onderzoekspopulatie

Voor dit onderzoek is gezocht naar een geschikte onderzoekspopulatie, wat inhoudt dat er minimaal een verstoring in de klassencohesie moet zijn. Er is gekozen voor de M1B klas van SBO de Sponder in Roosendaal. De school biedt onderwijs voor moeilijk lerende kinderen, kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden en voor kinderen die in hun ontwikkeling bedreigd raken. De leerlingen zitten in de leeftijdscategorie van 8 tot 10 jaar, je zou dus kunnen zeggen dat het een groep 4/5 is. In totaal zitten er 15 leerlingen in klas M1B, waarvan 5 meisjes en 10 jongens. Het probleem binnen deze klas ligt vooral in de negatieve communicatie naar elkaar. Binnen dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van een steekproef. Bij deze steekproef is gekozen voor de vijf leerlingen uit de klas die het meest negatief zijn in hun communicatie naar andere leerlingen.

Ontwerp en uitvoering van het onderzoek

Naast de metingen van het sociogram, de vragenlijst en de observatie wordt er ook een interventieprogramma uitgevoerd. Dit interventieprogramma hangt samen met een aantal criteria. Om te beginnen wordt er gekeken tijdens het onderzoek of een positieve communicatie invloed heeft op de klassencohesie. Om een positievere communicatie te bewerkstelligen wordt gebruik gemaakt van de modeling-theorie van Albert Bandura (1977). Deze theorie gaat er van uit dat door het observeren van een model, de persoon bepaald gedrag en de consequenties van het gedrag van dit model over zal nemen. Binnen deze casus houdt dat dus in dat de onderwijsgevende als rolmodel positief communiceert naar de leerlingen toe, zodat de leerlingen dit gedrag over nemen. Door vooral de vijf geobserveerde leerlingen continue aan te blijven spreken op positieve communicatie en gedrag, wordt er gekeken of tijdens de nameting er een verandering in positieve communicatie te zien is.

Ook wordt gebruik gemaakt van een muurposter waarop de goede manier van communiceren wordt uitgelegd aan de leerlingen.

Om de cohesie binnen de klas M1B te verbeteren wordt er gebruik gemaakt van samenwerkende spelen en groene spelen. Dit zijn spelen waarbij een samenwerking vereist is om het doel te bereiken. Volgens Beer (1976); Blake & Mouton (1964) is gebleken dat de samenwerking een positieve invloed heeft op de interpersoonlijke relaties binnen de groep en daarmee de cohesie in de klas (Carron. 2005).

Betrouwbaarheid

Om zoveel mogelijk factoren uit te schakelen die van invloed kunnen zijn op het resultaat van het onderzoek, is er voor gekozen om de interventielessen op hetzelfde tijdstip, in hetzelfde lokaal en onder dezelfde omstandigheden uit te voeren. Elke les begint op dezelfde manier, namelijk het herhalen van de regels en de poster (zie bijlage 1.4). De voormeting en de nameting worden ook op dezelfde manier afgenomen. Dit houdt in dat tijdens de les door de vakdocent gym de observatielijst wordt ingevuld. Direct na deze les worden de vragenlijsten mondeling per leerling afgenomen. Er is bij dit onderzoek geen gebruik gemaakt van een controlegroep. Dit omdat het binnen het speciaal onderwijs erg lastig is om een klas te vinden waarin dezelfde stoornissen aanwezig zijn. Wanneer er verschillende stoornissen in de klassen aanwezig zijn, zijn er dus andere factoren van invloed op de klassencohesie en is vergelijking dus niet mogelijk.

Bijlage 2.2 Planning

Datum	Wat	Uitleg
20-03-2012	Voormeting	Tijdens de les wordt de observatielijst door de vakdocent gym ingevuld, direct na deze les worden de leerlingen een voor een apart genomen om de vragenlijsten mondeling te beantwoorden.
27-03-2012	Interventie les 1, Acrogym	In groepjes van 3 worden er simpele acrogymoefeningen uitgevoerd, om zo het vertrouwen in elkaar te winnen. Wanneer er samen veel succesbeleving wordt behaald wordt hiermee het vertrouwen gewonnen. Positieve communicatie wordt gestimuleerd.
03-04-2012	Interventie les 2, Acrogym	In groepjes van 4 worden d.m.v. mediakaarten de opdrachten uitgevoerd. Positieve communicatie wordt gestimuleerd.
10-04-2012	Interventie les 3, Groene spelen	In groepjes van 8 worden samenwerkingsoefeningen zonder materiaal uitgevoerd, waarbij iedereen mee moet werken om het doel te behalen. Positieve communicatie wordt gestimuleerd.
17-04-2012	Interventie les 4, Groene spelen	Er worden spelen met de gehele klas uitgevoerd, ditmaal met klein materiaal waarbij iedereen samen zal moeten werken. Positieve communicatie wordt gestimuleerd.
Herfstvakantie		
Herfstvakantie		
08-05-2012	Interventie les 5, Groene spelen	Er worden spelen met de gehele klas uitgevoerd, ditmaal met groot materiaal waarbij iedereen op zal moeten letten om het doel te behalen.
15-05-2012	Nameting	Tijdens de les wordt de observatielijst door de vakdocent gym ingevuld, direct na deze les worden de leerlingen een voor een apart genomen om de vragenlijsten mondeling te beantwoorden.

Bijlage 2.3 Het interventieprogramma

INTERVENTIELES 1

Voorbereiden

Namen student: Fleur van Schaik	Datum: 27-03-2012	Klas/ groep : M1B
Naam SLB-er: Jennie Pouwels	Tijd:11.15-12.00	Aantal leerlingen: 11 J / 5 M
School: SBO de Sponder		

Beginsituatie:

Cognitief: De leerlingen weten welke regels er gelden in de gymles.

Sensomotorisch: Het niveau van de leerlingen ligt ver uit elkaar. Sommige leerlingen zullen niet in staat zijn het evenwicht te vinden.

Conditioneel/structureel: De leerlingen hebben veel sturing nodig, bij een vrije oefening zullen de leerlingen hun eigen gang gaan en zich niet aan de daadwerkelijke oefening houden.

Doelstelling tijdens alle interventielessen:

De positieve communicatie stimuleren.

Het vertrouwen tussen de leerlingen verbeteren.

De samenwerking tussen de leerlingen verbeteren.

Leren samenwerken met een klasgenoot die jou iets minder ligt.

Doelstelling les 1:

De leerlingen leren om in drietallen samen te werken. Ze weten hoe ze een ander kunnen helpen wanneer dit nodig is en hoe ze positief aanwijzingen kunnen geven.

De leerlingen bouwen vertrouwen in elkaar op door de oefeningen correct uit te voeren.

Activiteiten:

Acrogym

Zaalopstelling:

Realiseren; aanbieden

Namen studenten: Fleur van Schaik

Datum:27-03-2012

Klas/ groep: M1B

Activiteit	Arrangement (+tekening)	Regels	Opstarten
Acrogym De les begint met de uitleg van de poster aan de muur (zie Bijlage IV). Samen met de leerlingen bespreek ik wat er op staat en dat we dit proberen toe te passen tijdens de les. Ik doe de eerste oefenvorm voor met de juf en een leerling. Deze oefening bestaat uit het 'overduwen van een leerling'. De middelste leerling houdt zich dus zo stijf als een plank en de andere twee leerlingen duwen de middelste leerling over bij de schouders. Vervolgens verdeel ik de leerlingen in groepjes. Deze groepjes verdeel ik zo dat de onderlinge groepjes binnen de klas uit elkaar zijn, om zo het vertrouwen in andere leerlingen te versterken. De tweede opdracht zal zijn dat één leerling een plank is, deze gaat met zijn rug tegen de handen van een tweede leerling aan staan. Deze leerling laat de leerling zo ver mogelijk zakken als dat hij aandurft. Het heeft dus met vertrouwen te maken van beide leerlingen. Deze opdracht wisselt tussen de drie leerlingen.	Acrogym 12 turnmatjes voor 3 eilandjes, en een lange mat voor 2 acrogymsituaties.	Acrogym De leerlingen zitten op de mat tijdens de uitleg. Geef aan wanneer een oefening niet lukt of pijn doet, de ander <u>moet</u> nu stoppen met het vervolgen van de oefening. Geef elkaar positieve aanwijzingen. Sta altijd klaar om de ander te kunnen helpen.	Acrogym Bij binnenkomst zitten de leerlingen op de bank en vertel ik de bedoeling van de les. De regels van de poster worden besproken. Ik verdeel de leerlingen over de groepjes en stuur ze naar het goede matje. Elke nieuwe oefening doe ik eerst voor samen met een leerling en geef aan waar er tijdens deze oefening op gelet moet worden. Vervolgens loop ik tijdens de oefening rond en geef positieve aanwijzingen en hulp aan de leerlingen.

De derde opdracht is het maken van een stoeltje tussen twee leerlingen met de handen, waarop de derde leerling er op kan gaan zitten. De leerling die moet gaan zitten op de handen moet dus het vertrouwen in de andere twee leerlingen hebben dat deze het stoeltje heel houden. De vierde opdracht is het maken van een tafeltje waarop een leerling gaat staan. Een leerling is een bokje waar leerling twee op gaat staan. De derde leerling is de helpende hand indien nodig. Wanneer alle opdrachten goed zijn gegaan is er een ultieme opdracht, namelijk het zich achteruit laten vallen in de armen van een ander. De afsluiting van de les			
---	--	--	--

Realiseren; begeleiden

Naam student: Fleur van Schaik	Datum:27-03-2012	Klas/ groep: M1B
--------------------------------	------------------	------------------

Wat verwacht je? (per activiteit) <i>Reguleren:</i> De leerlingen zijn niet gewend om elkaar aan te raken tijdens de oefeningen, dit zou onwennig kunnen zijn in het begin. <i>Bewegen:</i> Te moeilijk: De leerling kan zijn balans niet houden. Te moeilijk: De leerling vindt het moeilijk om de andere leerling aan te raken en vast te pakken. Te moeilijk: De leerling heeft geen vertrouwen in zijn partner waardoor de oefening niet lukt. <i>Beleven:</i> Sommige leerlingen zullen het saai vinden en zullen proberen om onder de oefening uit te komen. Andere leerlingen zullen denken dat de oefeningen veel te makkelijk zijn en er zonder concentratie aan beginnen waardoor onveilige situaties ontstaan.	Wat doe je? <i>Reguleren:</i> Ik zou samen met de leerling de oefening uitproberen en laten zien dat het niet raar is om elkaar vast te pakken, en dat wanneer je dat doet je de oefening kan laten slagen. <i>Bewegen:</i> De leerlingen vertellen dat balans het belangrijkste onderdeel van acrogym is. De derde persoon vertellen dat het zeer belangrijk is dat deze nu goed oplet om de leerling die zijn balans moet houden te kunnen helpen. Wanneer er geen vertrouwen is in elkaar zou ik samen met de leerling waarin geen vertrouwen heerst de oefening samen doen om te laten zien aan de andere leerling dat deze leerling goed te vertrouwen is tijdens dit soort oefeningen. <i>Beleven:</i> De leerlingen uitleggen dat zonder concentratie er gevaarlijke situaties ontstaan en dat de oefeningen dan nooit zullen slagen.
--	---

Verantwoording les 1:

Deze les staat in het teken van het vertrouwen winnen in elkaar door middel van simpele acrogymoefeningen. Het positief communiceren naar elkaar is een onderdeel dat deze les voor de eerste keer aan bod komt. De leerlingen moeten leren om eerst te bedenken wat ze precies willen zeggen en hoe ze het gaan zeggen, voordat ze zomaar iets roepen.

De regels die aan het begin van de les besproken worden tijdens de gehele les gehanteerd en herhaald.

De leerlingen zitten op de mat tijdens de uitleg.

Geef aan wanneer een oefening niet lukt of pijn doet, de ander moet nu stoppen met het vervolgen van de oefening.

Geef elkaar positieve aanwijzingen.

Sta altijd klaar om de ander te kunnen helpen.

De groepsindeling gebaseerd op het sociogram.

Chinouk, Lars, Rick.

Lorenzo, Maria, Jordy.

Chakira, Andy, Luke.

Naoufal, Naomi, Rick v S.

Jayno, Damien, Angelia

De oefeningen:

Een leerling maakt zichzelf zo stijf als een 'plank' en staat tussen de andere twee leerlingen. De twee buitenst leerlingen 'duwen' de plank tegen de schouders voorzichtig heen en weer. De leerling in het midden moet er op vertrouwen dat de buitenste twee leerlingen ze opvangen en voorzichtig heen en weer duwen.

Elke leerling staat een keer in het midden van het drietal.

Een leerling maakt zichzelf zo stijf als een 'plank' en laat zich door een andere leerling achteruit rustig zakken. De leerling die de 'plank' laat zakken houdt de leerling bij de schouderbladen vast en laat de leerling zo ver zakken als dat ze zelf aan kunnen.

De leerling die zichzelf laat zakken moet het vertrouwen hebben in de andere leerling dat hij zo ver gaat als dat hij kan en niet verder.

Elke leerling komt een keer aan de beurt om zich als plank te laten zitten.

Twee leerlingen zitten op een knie en maken van hun handen een matje/stoeltje. De derde leerling gaat hier voorzichtig op zitten en slaat zijn armen om de hoofden van de twee leerlingen die het stoeltje maken. Een van de twee leerlingen geeft rustig het teken om op te staan. Vervolgens wordt er ook weer het teken gegeven om rustig te gaan zitten. Wanneer dit goed gaat kan er een klein rondje gelopen worden.

Elke leerling is een keer aan de beurt om te zitten.

Een leerling gaat op handen en knieën zitten en maakt zijn rug zo recht mogelijk. Een tweede leerling stapt voorzichtig op de rug van de leerling. Dit houdt in dat de voeten geplaatst worden tussen de schouderbladen en op de bekken, boven de benen. De derde leerling helpt de tweede leerling zijn balans te houden en geeft een hand wanneer dit nodig is.

Iedere leerling is zowel een keer het tafeltje, als de leerling die opstapt, als de leerling die de hulp biedt.

INTERVENTIELES 2
Vorbereiden

Namen student: Fleur van Schaik	Datum:03-04-2012	Klas/ groep : M1B
Naam SLB-er: Jennie Pouwels	Tijd:11.15-12.00	Aantal leerlingen: 11 J / 5 M

Beginsituatie:

Cognitief: De leerlingen weten welke regels er gelden in de gymles. De regels van de poster zijn bekend bij de leerlingen.

Sensomotorisch: Het niveau van de leerlingen ligt ver uit elkaar. Sommige leerlingen zijn niet in staat om het evenwicht te houden.

Conditioneel/structureel: De leerlingen hebben veel sturing nodig, bij een vrije oefening zullen de leerlingen hun eigen gang gaan en zich niet aan de daadwerkelijke oefening houden. Wanneer er een oefening niet goed loopt gaan de leerlingen niet serieus te werk en ontstaan er onveilige situaties.

Doelstelling tijdens alle interventielessen:

De positieve communicatie stimuleren.

Het vertrouwen tussen de leerlingen verbeteren.

De samenwerking tussen de leerlingen verbeteren.

Leren samenwerken met een klasgenoot die jou iets minder ligt.

De doelstelling voor deze les:

De leerlingen in middelgrote groepjes aan acrogymoefeningen laten werken, d.m.v. mediakaarten.

Activiteiten:	Zaalopstelling:
Acrogym	

Realiseren; aanbieden

Namen studenten: Fleur van Schaik	Datum:03-04-2012	Klas/ groep: M1B
-----------------------------------	------------------	------------------

Activiteit	Arrangement (+tekening)	Regels	Opstarten
Acrogym De les begint met het herhalen van de regels vorige week, ook wordt hierbij de poster herhaald die aan de muur hangt. Vervolgens komt de uitleg van deze les. De leerlingen worden verdeeld in groepjes van 4, verdeeld over de turnmat. Bij de mat liggen mediakaarten waarop vormen van acrogym staan. De leerlingen gaan de opdrachten uitvoeren. Wanneer er een oefening is gelukt laten ze die eerst aan mij zien voordat ze door gaan met de volgende oefening. Afsluiting van de les. Bespreken van de oefeningen en de manier van communiceren tijdens de les.	Acrogym Tijdens deze les ligt er een lange mat in de zaal en 3 eilandjes van 3 turnmatjes. Ook staan er twee banken in de zaal met beide een pion en een bal erop.	Acrogym De leerlingen zitten op de mat tijdens de uitleg. Geef aan wanneer een oefening niet lukt of pijn doet, de ander <u>moet</u> nu stoppen met het vervolgen van de oefening. Geef elkaar positieve aanwijzingen. Sta altijd klaar om de ander te kunnen helpen.	Acrogym Aan het begin van de les worden de regels herhaald. De leerlingen worden verdeeld in dezelfde groepjes als vorige week. De leerlingen gaan aan de slag met de opdrachten die op de mediakaarten staan. Tijdens de oefeningen loop ik rond om positieve aanwijzingen en hulp te geven.

Realiseren; begeleiden

Naam student: Fleur van Schaik	Datum:03-04-2012	Klas/ groep: M1B
--------------------------------	------------------	------------------

Wat verwacht je? (per activiteit)	Wat doe je?
Reguleren: De leerlingen zijn niet gewend om elkaar aan te raken tijdens de oefeningen, dit zou onwennig kunnen zijn in het begin. Bewegen: Te moeilijk: De leerling kan zijn balans niet houden. Te moeilijk: De leerling vindt het moeilijk om de andere leerling aan te raken en vast te pakken. Te moeilijk: De leerling heeft geen vertrouwen in zijn partner waardoor de oefening niet lukt. Beleven: Sommige leerlingen zullen het saai vinden en zullen proberen om onder de oefening uit te komen. Andere leerlingen zullen denken dat de oefeningen veel te makkelijk zijn en er zonder concentratie aan beginnen waardoor onveilige situaties ontstaan.	Reguleren: Ik zou samen met de leerling de oefening uitproberen en laten zien dat het niet raar is om elkaar vast te pakken, en dat wanneer je dat doet je de oefening kan laten slagen. Bewegen: De leerlingen vertellen dat balans het belangrijkste onderdeel van acrogym is. De derde persoon vertellen dat het zeer belangrijk is dat deze nu goed oplet om de leerling die zijn balans moet houden te kunnen helpen. Wanneer er geen vertrouwen is in elkaar zou ik samen met de leerling waarin geen vertrouwen heerst de oefening samen doen om te laten zien aan de andere leerling dat deze leerling goed te vertrouwen is tijdens dit soort oefeningen. Beleven: De leerlingen uitleggen dat zonder concentratie er gevaarlijke situaties ontstaan en dat de oefeningen dan nooit zullen slagen..

Verantwoording les 2:

Deze les staat in het teken van het uitbreiden van het vertrouwen in elkaar. Ook staat het positief communiceren centraal.

De opdrachten van deze week sluiten aan met de inhoud van les 1. Het gaat er deze les vooral om dat de leerlingen meer vertrouwen krijgen in elkaar en eraan gewend raken om elkaar aan te raken tijdens het geven van hulp. Door middel van de acrogymoefeningen moeten de leerlingen samenwerken en op elkaar vertrouwen om de oefeningen tot een succes te brengen.

De regels die aan het begin van de les besproken worden tijdens de gehele les gehanteerd en herhaald.

De leerlingen zitten op de mat tijdens de uitleg.

Geef aan wanneer een oefening niet lukt of pijn doet, de ander moet nu stoppen met het vervolgen van de oefening.

Geef elkaar positieve aanwijzingen.

Sta altijd klaar om de ander te kunnen helpen.

De groepsindeling gebaseerd op het sociogram.

Chinouk, Lars, Rick.

Lorenzo, Maria, Jordy.

Chakira, Andy, Luke.

Naoufal, Naomi, Rick v S.

Jayno, Damien, Angelia

De oefeningen:

Twee leerlingen proberen in V-hang met gestrekte armen in balans te blijven hangen. De derde leerling geeft aanwijzing.

Iedere leerling geeft een keer de aanwijzingen.

Een leerling maakt zich zo stijf als een plank en laat zich voorzichtig achteruit vallen. Een tweede leerling vangt de leerling als een plank op, op het moment dat hij het nog aankan. De leerling die zich als plank laat vallen moet erop vertrouwen dat de leerling die hem opvangt dit op het moment doet dat hij de leerling nog kan houden. Wacht deze te lang met opvangen dan zal de leerling vallen.

Twee leerlingen gaan met de ruggen tegen elkaar staan en haken de armen in elkaar. Ze proberen te gaan zitten en staan zonder dat de armen elkaar loslaten. De derde leerling geeft de aanwijzingen zodat de oefening zal slagen.

Bijlage V 'Acrogym mediakaarten'

Oefening 1:

Twee leerlingen zitten als een bokje op handen en knieën. De derde leerling stapt op de rug van de twee bokjes. De vierde leerling is er om hulp te bieden.

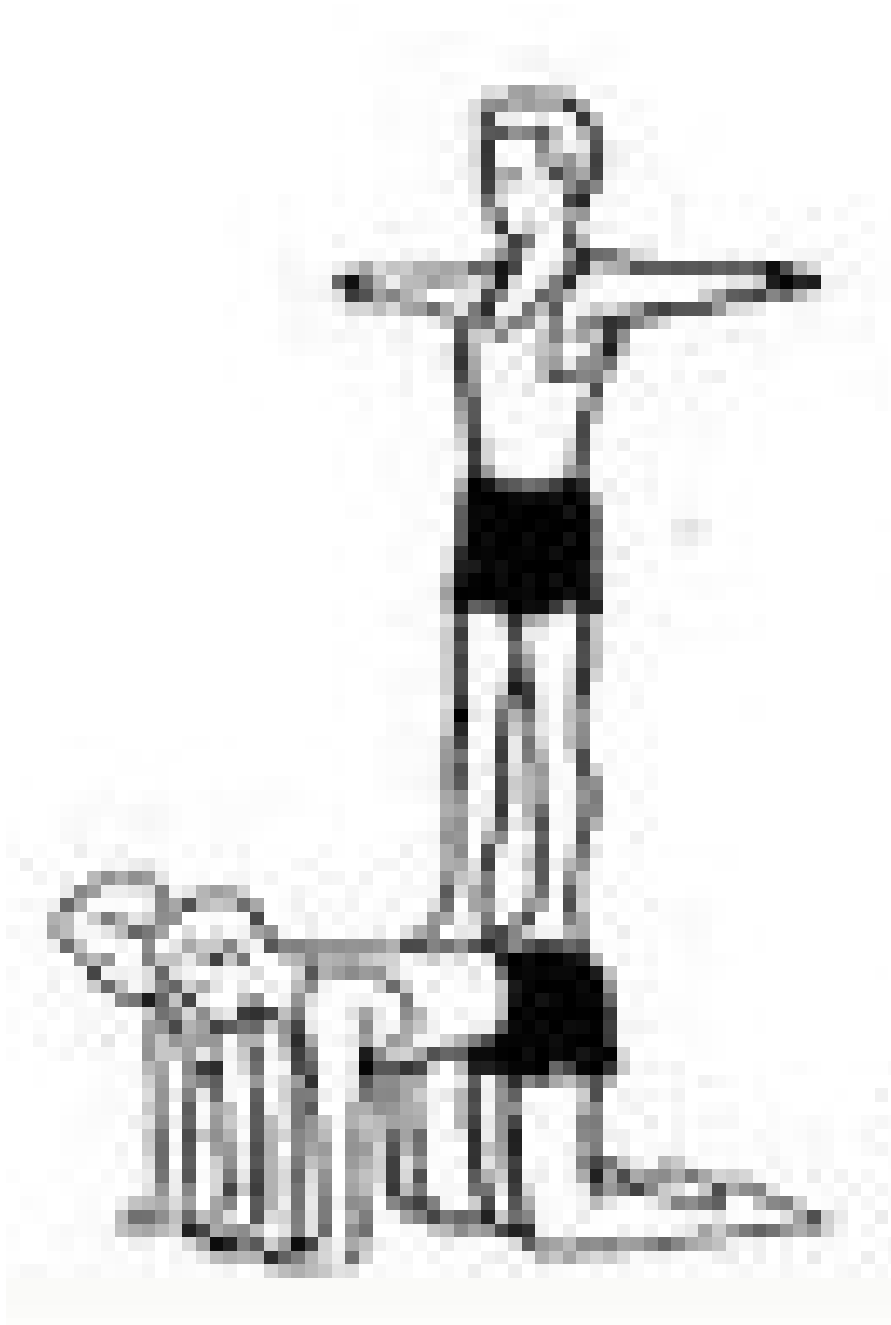
Stap 1: maak twee bokjes.

Stap 2: wijs als derde persoon de plek aan waar je gaat staan op de rug.

Stap 3: stap op de ruggen van de bokjes, gebruik de hulp van leerling 4 als dit nodig is.

Stap 4: stap weer rustig af.

Stap 5: wissel door totdat iedereen een keer gestaan heeft.

Oefening 2:

Twee leerlingen zitten als bokjes met de gezichten van elkaar vandaan. De derde leerling stapt op de ruggen van de twee bokjes. De vierde leerling is er om hulp te bieden.

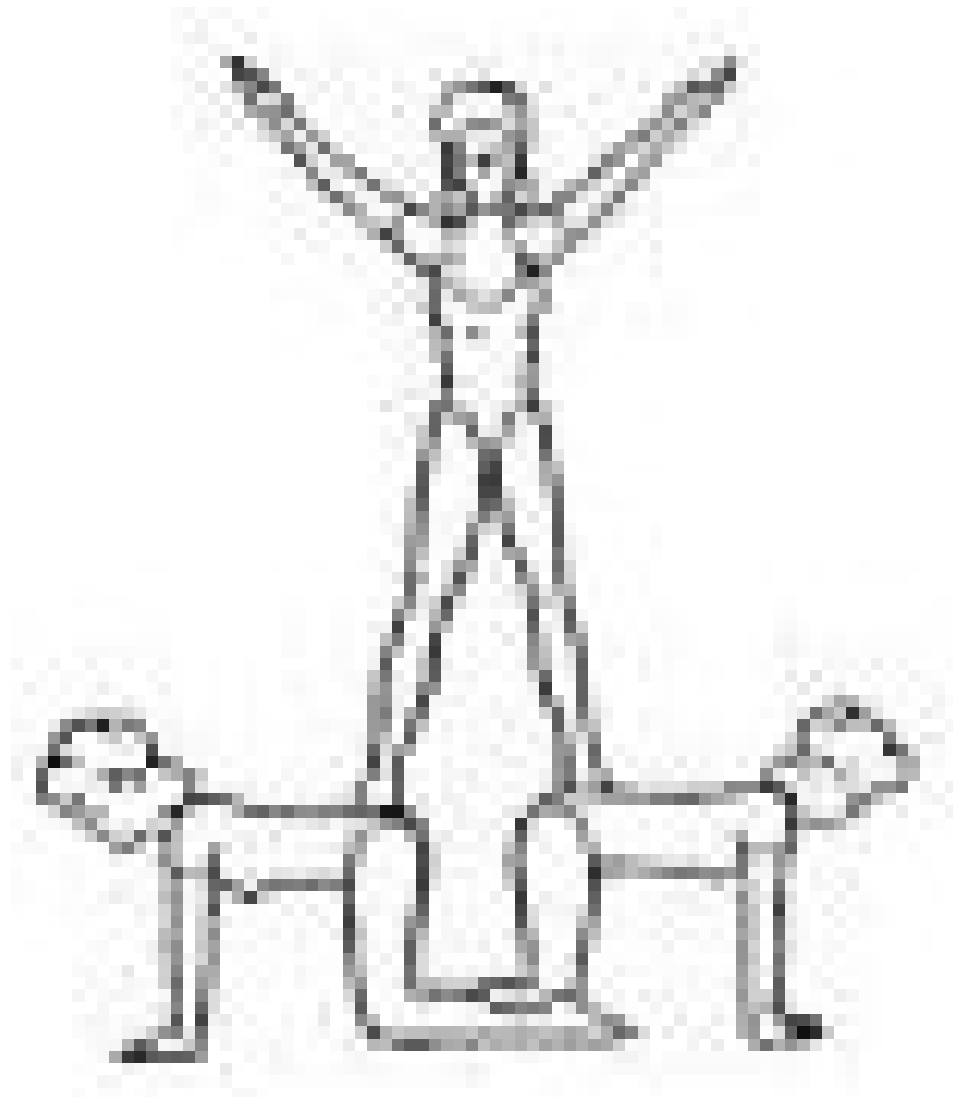
Stap 1: maak twee bokjes en ga zo zitten dat de heupen vlak bij elkaar zitten.

Stap 2: de leerling die er op gaat staan wijst de plek aan waar ze gaat staan.

Stap 3: stap rustig op de ruggen, vraag hulp wanneer het nodig is.

Stap 4: stap weer rustig af.

Stap 5: wissel door totdat iedereen een keer heeft gestaan

Oefening 3:

Een leerling zit als bokje, de tweede leerling steunt met de handen op de heupen van het bokje. De derde leerling staat op de schouders van het bokje.

Stap 1: de onderste leerling gaat als bokje zitten.

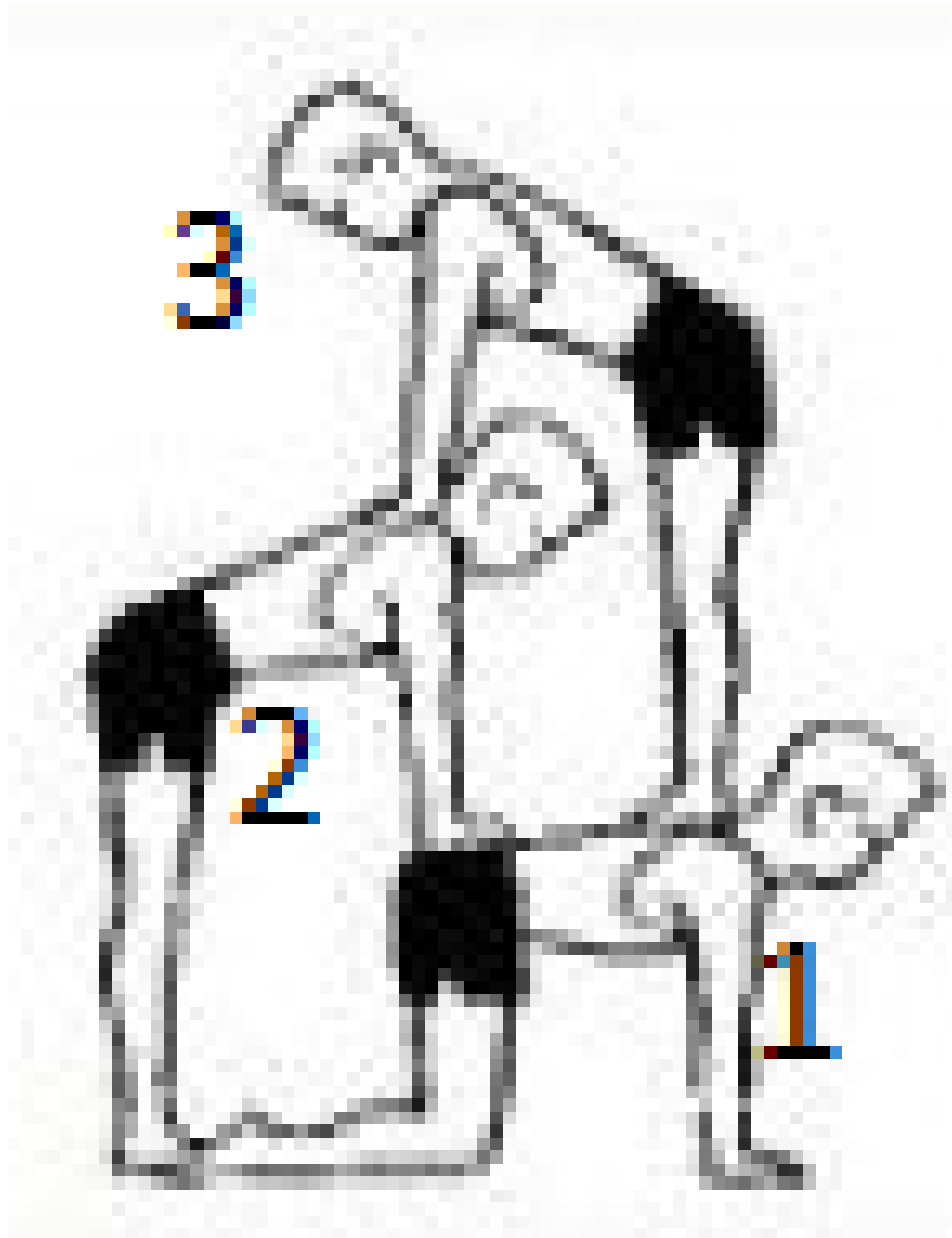
Stap 2: leerling 2 gaat vlak achter het bokje staan en leunt met zijn handen op de heupen van het bokje.

Stap 3: leerling 3 stapt rustig op de rug van het bokje en gaat recht boven de handen van deze leerling op de rug staan.

Steun op leerling 2.

Stap 4: leerling 3 stapt rustig af, daarna kunnen leerling 2 en 1 opstaan.

Stap 5: wissel door totdat iedereen elke positie heeft gehad.

Oefening 4:

Twee leerlingen zitten op 1 knie, een derde leerling staat hierop.

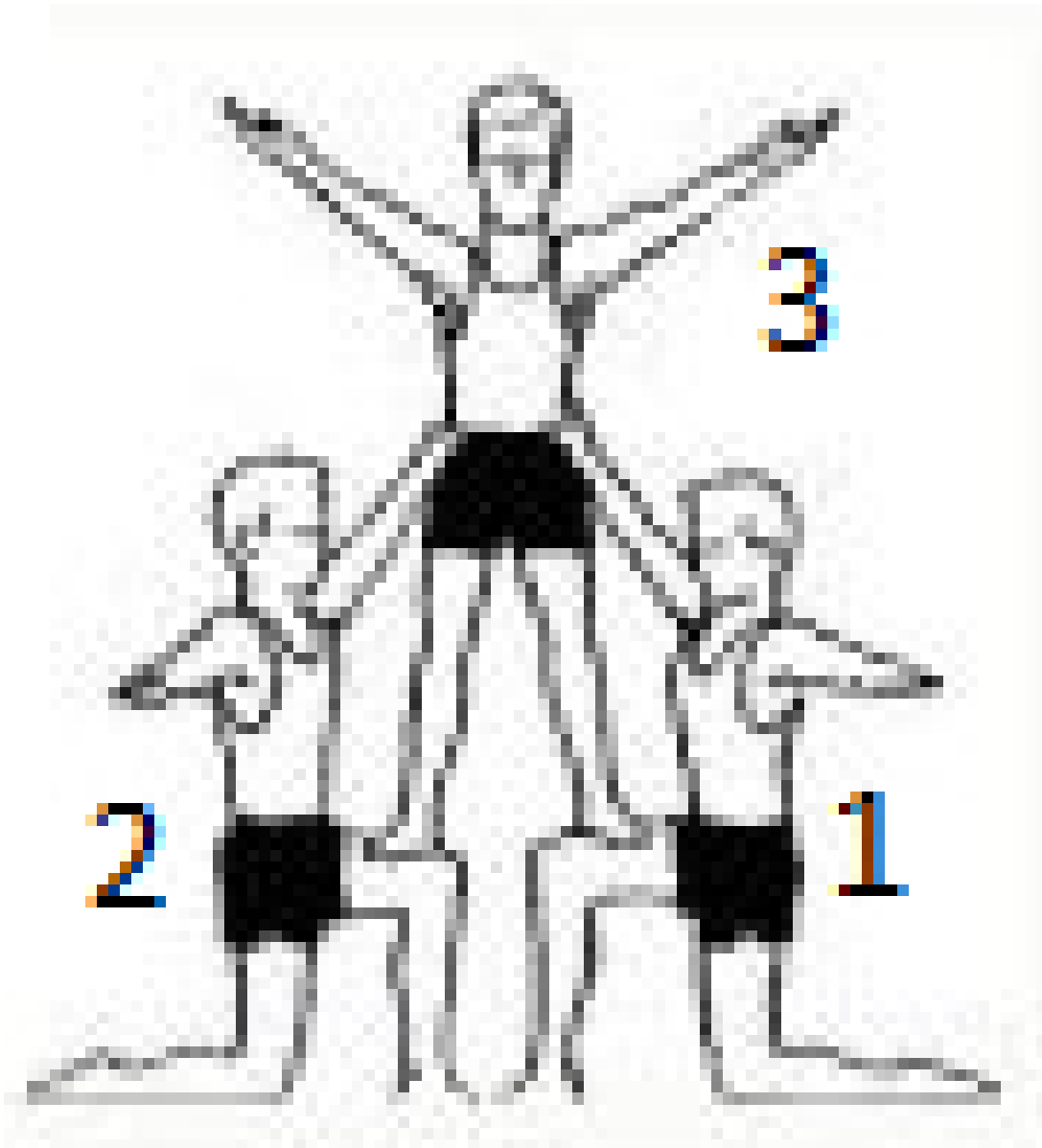
Stap 1: leerling 1 en 2 zitten op 1 knie, de andere voet staat stevig op de grond.

Stap 2: leerling 3 pakt de handen van leerling 1 en 2 vast en probeert rustig op de knieën op te stappen.

Stap 3: leerling 1 en 2 pakken leerling 3 vast bij de heupen en leerling 3 steekt zijn handen in de lucht.

Stap 4: stap rustig af, door eerst weer de handen van leerling 1 en 2 te pakken en daarna af te stappen.

Stap 5: wissel door totdat iedereen elke positie heeft gehad.

Oefening 5:

Een leerling staat als bokje, waarbij een tweede leerling op de schouders steunt. Een derde leerling tilt de benen op.

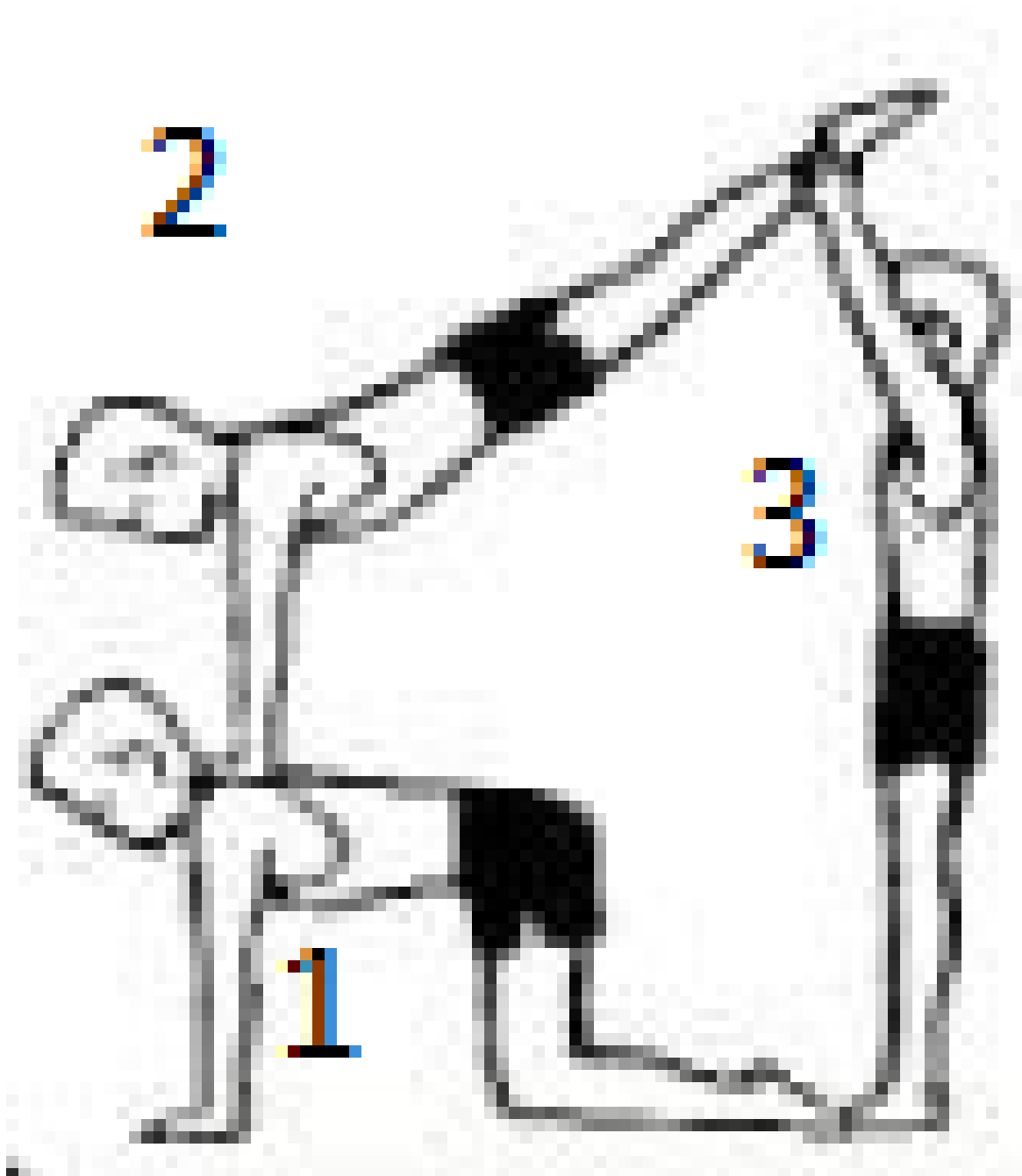
Stap 1: leerling 1 gaat stevig als een bokje zitten.

Stap 2: leerling 2 leunt met de handen stevig op de schouders van leerling 2 en staat met de benen aan de zijkant van leerling 1.

Stap 3: leerling 3 tilt langzaam de benen van leerling 2 in de lucht, **kijk goed of leerling 2 het houdt en niet door de armen heen zakt!**

Stap 4: leerling 3 laat de voeten van leerling 2 rustig zakken tot op de grond.

Stap 5: wissel de posities door.

INTERVENTIELES 3

Vorbereiden

Namen student: Fleur van Schaik Naam SLB-er: Jennie Pouwels		Datum:10-04-2012 Tijd:11.15-12.00	Klas/ groep : M1B Aantal leerlingen: 11 J / 5 M
Beginsituatie: <u>Cognitief:</u> De leerlingen weten welke regels er gelden in de gymles. <u>Sensomotorisch:</u> Het niveau van de leerlingen ligt ver uit elkaar. Sommige leerlingen zijn niet in staat het evenwicht te vinden. <u>Conditioneel/structureel:</u> De leerlingen hebben veel sturing nodig, bij een vrije oefening zullen de leerlingen hun eigen gang gaan en zich niet aan de daadwerkelijke oefening houden.			
Doelstelling tijdens alle interventielessen: De positieve communicatie stimuleren. Het vertrouwen tussen de leerlingen verbeteren. De samenwerking tussen de leerlingen verbeteren. Leren samenwerken met een klasgenoot die jou iets minder ligt. De doelstelling voor deze les: De leerlingen moeten samenwerken met elkaar om de oefeningen te laten slagen.			
Activiteiten: Aan het begin van de les worden de regels van vorige keer herhaald en de inhoud van deze les besproken. De leerlingen worden in twee groepen verdeeld. Bij de eerste oefening houden de leerlingen elkaars handen vast waarbij een kring wordt gevormd. De leerlingen moeten gaan zitten/staan/liggen zonder dat de kring verbreekt. De opdrachten worden mondeling gegeven De leerlingen staan met hun ruggen tegen elkaar. Ze proberen te gaan zitten en staan zonder daarbij de handen te gebruiken. Ze moeten dus elkaars tegenwicht gaan gebruiken om te zakken en op te staan. Tijdens deze opdracht pakken de leerlingen elkaars handen vast waarbij 2 leerlingen het uiteinde zijn van de slinger leerlingen. De slinger zit in de noot en de leerlingen moeten hieruit proberen te komen door communicatie en het over en onder de armen doorkruipen bij elkaar. Afsluiting van de les.		Zaalopstelling:	

Realiseren; aanbieden

Namen studenten: Fleur van Schaik

Datum:10-05-2012

Klas/ groep: M1B

Activiteit	Arrangement (+tekening)	Regels	Opstarten
Groene spelen Aan het begin van de les worden de regels van vorige keer herhaald en de inhoud van deze les besproken. De leerlingen worden in twee groepen verdeeld. Bij de eerste oefening houden de leerlingen elkaars handen vast waarbij een kring wordt gevormd. De leerlingen moeten gaan zitten/staan/liggen zonder dat de kring verbreekt. De opdrachten worden door mij gezegd. Tijdens deze opdracht pakken de leerlingen elkaars handen vast waarbij 2 leerlingen het uiteinde zijn van de slinger leerlingen. De slinger zit in de knoop en de leerlingen moeten hieruit proberen te komen door communicatie en het over en onder de armen doorkruipen bij elkaar. Afsluiting van de les.	Groene spelen. Tijdens deze les staat er niks in de zaal.	Groene spelen. De leerlingen moeten naar de aanwijzingen van de leerkracht luisteren om de oefening te laten slagen. Concentreer je wanneer de oefening begint. Geef elkaar positieve aanwijzingen. Wanneer er iemand vastloopt tijdens de oefeningen zorg dan dat deze positief gecoacht wordt zodat hij de oefening laat slagen.	Groene spelen. Aan het begin van de les worden de regels herhaald. de groepen worden ingedeeld en de eerste oefening wordt uitgelegd. De leerkracht geeft de aanwijzingen. Vervolgens wordt de tweede oefening uitgelegd. Tijdens de oefeningen blijf ik positief communiceren en blijf hameren op de positieve communicatie tussen de leerlingen.

Realiseren; begeleiden

Naam student: Fleur van Schaik

Datum:10-05-2012

Klas/ groep: M1B

Wat verwacht je? (per activiteit)*Reguleren:*

Sommige leerlingen zullen de handenkring willen verbreken wanneer een oefening niet lukt.

Bewegen:

Te moeilijk: De leerling zal niet op kunnen staan.

Te moeilijk: De leerlingen komen niet uit de knoop handen.

Beleven:

Sommige leerlingen zullen de oefeningen saai en stom vinden.

Voor andere leerlingen zijn deze oefeningen een grotere uitdaging.

Wat doe je?*Reguleren:*

Blijven coachen op het vasthouden van de handen. En vertellen dat wanneer de handen verbreken de oefening opnieuw zal moeten.

Wanneer de handen vast blijven zal de oefening slagen.

Bewegen:

De leerling aanwijzingen geven hoe hij op kan staan.

Een leerling de aanwijzingen laten geven om uit de knoop te komen, de rest van de leerlingen zal goed moeten luisteren en zich moeten concentreren om de oefening te laten slagen.

Beleven:

De leerling die het saai vindt de opdracht geven om de aanwijzingen te geven. Zo heeft hij een extra oefening en kan hij de andere leerlingen aansturen.

Verantwoording les 3

De les staat in het teken van het samenwerken in middelgrote groepen. Ook het positief coachen staat centraal. Door positieve aanwijzingen te geven en door samen te werken zullen de oefeningen slagen.

De regels van deze les:

De leerlingen moeten naar de aanwijzingen van de leerkracht luisteren om de oefening te laten slagen.

Concentreer je wanneer de oefening begint.

Geef elkaar positieve aanwijzingen.

Wanneer er iemand vastloopt tijdens de oefeningen zorg dan dat deze positief gecoacht wordt zodat hij de oefening laat slagen.

De groepsindeling:

Chinouk, Lars, Jayno, Naomi, Andy, Damien, Jordy, Lorenzo

Naoufal, Maria, Luke, Chakira, Angelia, Rick, Rick v S

De oefeningen:

De leerlingen houden in een kring van 8 leerlingen de handen vast. Zij zullen opdrachten uitvoeren zonder dat de kring handen verbreekt.

De opdrachten zijn:

Gaan zitten.

Gaan staan.

Gaan zitten en vervolgens liggen met de neuzen richting elkaar.

Gaan zitten en vervolgens weer staan.

Gaan zitten en vervolgens gaan liggen met de voeten richting elkaar.

Gaan zitten en weer gaan staan.

De leerlingen staan in een grote kring. Allemaal hebben ze de handen gekruist voor zich en pakken ze de handen van de burens vast. Zo ontstaat er een 'knoop' van handen. Twee leerlingen laten de handen los zodat er een 'begin' en 'einde' aan de knoop komt. Deze leerlingen zijn nu in staan om de knoop te ontrafelen door over andere handen en onder andere handen door te stappen.

INTERVENTIELES 4

Vorbereiden

Namen student: Fleur van Schaik	Datum:17-04-2012	Klas/ groep : M1B
Naam SLB-er: Jennie Pouwels	Tijd:11.15-12.00	Aantal leerlingen: 11 J / 5 M

Beginsituatie:

Cognitief: De leerlingen weten welke regels er gelden in de gymles.

Sensomotorisch: Het niveau van de leerlingen ligt ver uit elkaar. Sommige leerlingen zijn niet in staat het evenwicht te vinden.

Conditioneel/structureel: De leerlingen hebben veel sturing nodig, bij een vrije oefening zullen de leerlingen hun eigen gang gaan en zich niet aan de daadwerkelijke oefening houden.

Doelstelling tijdens alle interventielessen:

De positieve communicatie stimuleren.

Het vertrouwen tussen de leerlingen verbeteren.

De samenwerking tussen de leerlingen verbeteren.

Leren samenwerken met een klasgenoot die jou iets minder ligt.

De doelstelling voor deze les:

De leerlingen moeten samenwerken luisteren naar de aanwijzingen om de oefeningen te laten slagen.

Activiteiten:

Groene spelen

Zaalopstelling:

Realiseren; aanbieden

Namen studenten: Fleur van Schaik

Datum:17-04-2012

Klas/ groep: M1B

Activiteit	Arrangement (+tekening)	Regels	Opstarten
Groene spelen. Aan het begin van de les worden de regels van afgelopen lessen herhaald en wordt er verteld wat de lesinhoud van deze week is. De leerlingen pakken allemaal een houten stok vast en maken een grote kring. Elke leerling heeft een stok vast en het is de bedoeling dat we gaan wisselen van stok. In het begin zal ik aftellen en het teken geven van het overpakken van elkaars stok. Na een aantal keer laat ik dit een leerling doen. De volgende opdracht is om een leerling vanaf de kastdelen te laten lopen over de stokken die door de rest van de leerlingen vast wordt gehouden. De leerlingen die durven te lopen mogen er overheen lopen, je hoeft niet als je niet durft. Deze oefening kan worden uitgebouwd door in plaats van de stokken recht te houden een trappetje omhoog te maken Als laatste oefening laat ik een leerling van de kast af in de armen van de andere leerlingen vallen. .	Groene spelen. Tijdens deze les zijn er 15 houten stokken in de zaal aanwezig. Er zijn ook 4 turnmatjes en een kastkop aanwezig.	Groene spelen. Iedereen zal samen moeten werken om de opdracht te laten slagen. Luister naar de aanwijzingen die gegeven worden. Blijf elkaar positief coachen. Concentreer je voor de opdracht. Wanneer je niet durft, hoef je niet over de stokken te lopen.	Groene spelen. Aan het begin van de les zullen de regels worden besproken en wordt de inhoud van deze les verteld. De stokken worden uitgedeeld en de leerlingen worden in een cirkel neergezet. Als eerst zal ik de commando's geven, later zal een leerling de commando's geven. Tussen de oefeningen door blijf ik veel positief communiceren en coachen en spreek de leerlingen aan op positieve communicatie.

Realiseren; begeleiden

Naam student: Fleur van Schaik

Datum:17-04-2012

Klas/ groep: M1B

Wat verwacht je? (per activiteit)*Reguleren:*

Sommige leerlingen zullen niet naar de commando's luisteren, maar zelf op eigen initiatief de oefening uit willen voeren.

Bewegen:

Te moeilijk: De leerling heeft niet de handelingssnelheid om de stok los te laten en de andere stok te pakken voordat deze op de grond valt.

Te moeilijk: De leerling durft niet over de stokken te lopen.

Te moeilijk: De leerling durft zich niet van de kast af te laten vallen.

Beleven:

De leerling vindt de oefening saai, doet niet goed mee met de oefeningen.

Wat doe je?*Reguleren:*

Laten zien dat wanneer er niet naar de commando's geluisterd wordt, de oefening niet zal slagen.

Bewegen:

Deze leerling zou met twee handen mogen werken.

Wanneer je niet durft, hoef je dit ook niet te proberen.

Beleven:

Aangeven dat het gevaarlijk is wanneer niet iedereen geconcentreerd aan het werk is en vertellen dat de oefening dan niet zal slagen.

Verantwoording les 4:

Deze les staat in het teken van samenwerken en het uitvoeren van een opdracht op commando.
Ook het positief communiceren staat centraal deze les.

De regels van de les:

Iedereen zal samen moeten werken om de opdracht te laten slagen.

Luister naar de aanwijzingen die gegeven worden.

Blijf elkaar positief coachen.

Concentreer je voor de opdracht.

Wanneer je niet durft, hoef je niet over de stokken te lopen.

De groepsindeling:

De hele klas.

De oefeningen:

Elke leerling heeft een houten stok voor zich vast en staat in de kring. Iedereen houdt de stok met de rechterhand vast, de linkerhand ligt op de rug.

Op commando laat je de stok los en pak je met je rechterhand de stok van de rechter buurman. Wanneer de opdracht lukt heeft iedereen de stok van de buurman vast zonder dat er een stok op de grond is gevallen.

De oefening wordt eerst met de gezichten naar elkaar uitgevoerd, wanneer dit lukt gaan we met de ruggen naar elkaar toe staan.

In tweetallen pak je een houten stok vast, en ga je tegenover elkaar zitten met een turnmatje tussen je. Je zit op je knieën en houdt de stok op navelhoogte vast.

Wanneer er een rij van stokken is ontstaan komt er een leerling voorzichtig over de stokken heen gelopen.

De leerlingen maken met tweetallen een matje van hun handen en staan in een rij achter de kast. Een leerling laat zich voorover op de handen vallen. De leerlingen in de rij zorgen dat ze de leerling opvangen en voorzichtig neerzetten.

INTERVENTIELES 5

Voorbereiden

Namen student: Fleur van Schaik	Datum:08-05-2012	Klas/ groep : M1B
Naam SLB-er: Jennie Pouwels	Tijd:11.15-12.00	Aantal leerlingen: 11 J / 5 M

Beginsituatie:

Cognitief: De leerlingen weten welke regels er gelden in de gymles.

Sensomotorisch: Het niveau van de leerlingen ligt ver uit elkaar. Sommige leerlingen zijn niet in staat het evenwicht te vinden.

Conditioneel/structureel: De leerlingen hebben veel sturing nodig, bij een vrije oefening zullen de leerlingen hun eigen gang gaan en zich niet aan de daadwerkelijke oefening houden.

Doelstelling tijdens alle interventielessen:

De positieve communicatie stimuleren.

Het vertrouwen tussen de leerlingen verbeteren.

De samenwerking tussen de leerlingen verbeteren.

Leren samenwerken met een klasgenoot die jou iets minder ligt.

De doelstelling voor deze les:

De leerlingen moeten samenwerken luisteren naar de aanwijzingen om de oefeningen te laten slagen.

Activiteiten:

Groene spelen.	Zaelopstelling:
----------------	-----------------

Realiseren; aanbieden

Namen studenten: Fleur van Schaik

Datum:08-05-2012

Klas/ groep: M1B

Activiteit	Arrangement (+tekening)	Regels	Opstarten
Groene spelen. De les begint met het vertellen van de inhoud van deze les Tijdens de eerste oefening maken de leerlingen een grote kring waarbij de handen vast zijn. Er zijn 2 leerlingen die een hoepel om hun lijf hebben hangen. De hoepen moet worden doorgegeven zonder dat de leerlingen de handen los laten. De leerlingen moeten dus goed communiceren en samenwerken om door de hoepel te komen en deze door te geven aan de volgende leerling. Tijdens deze oefening wordt een dik touw strakgetrokken door de leerlingen er is 1 leerling die erover heen loopt. Deze leerling kan hulp krijgen om zijn/haar evenwicht te houden. De leerling stapt op vanaf een bank. Iedereen mag er over heen lopen, je hoeft niet wanneer je niet wilt. De leerlingen dragen gezamenlijk een dikke mat. Er staat een leerling op de dikke mat. Eerst dragen de leerlinge de mat op heuphoogte, wanneer dit goed gaat zal de mat boven het hoofd getild worden met de leerling erop. Afsluiting les	Groene spelen. Tijdens deze les zullen er 2 hoepels, een dikke mat, een pion, een bal en een dik touw in de zaal aanwezig zijn.	Groene spelen. De leerlingen zullen samen moeten werken om de oefening te laten slagen. De leerling communiceren positief tijdens de oefeningen. Concentreer je wanneer je aan de oefening begint. Wanneer je iets niet durft tijdens een oefening hoef je dit niet te doen.	Groene spelen. Aan het begin worden de regels herhaald en de inhoud van de les verteld. De leerlingen worden in een kring gezet en er wordt een hoepel uitgedeeld. Tijdens de oefening probeer ik zo weinig mogelijk te zeggen en laat ik de leerlingen de aanwijzingen geven. Het touw wordt vastgemaakt aan de muur en de leerlingen worden verdeeld over het touw. De leerling die durft stapt op het touw en met twee leerlingen naast zich voor het evenwicht loopt hij over het touw. De leerlingen worden verdeeld over de mat, ik geef als eerst de commando's, later zal een leerling de commando's geven. Tijdens de oefeningen probeer ik de leerling zoveel mogelijk zelf de aanwijzingen aan elkaar te laten geven. Ik geef alleen aan dat er positief gecommuniceerd moet worden.

Realiseren; begeleiden

Naam student: Fleur van Schaik

Datum: 08-05-2012

Klas/ groep: M1B

Wat verwacht je? (per activiteit)*Reguleren:*

Sommige leerlingen zullen niet goed opletten tijdens de oefeningen.

Bewegen:

Te moeilijk: De leerling krijgt de hoepel niet verder.

Te moeilijk: De leerling durft niet over het touw te lopen.

Te moeilijk: De pion op de mat valt om.

Beleven:

De leerling vindt de oefeningen saai en doet niet goed mee.

Wat doe je?*Reguleren:*

Uitleggen dat de oefening pas zal slagen wanneer iedereen mee doet.

Bewegen:

De buurman van deze leerling de aanwijzing op een positieve en rustige manier laten vertellen.

Wanneer je niet durft hoeft je niet over het touw te lopen.

De leerlingen zullen beter samen moeten werken.

Beleven:

Aangeven dat wanneer er niet geconcentreerd wordt voor de opdracht de opdracht niet zal slagen.

Verantwoording les 5:

Het doel van deze les is dat de leerlingen samenwerken om de oefeningen te laten slagen. Ook komt vertrouwen bij de oefeningen kijken, wanneer er geen vertrouwen is zal de oefening niet slagen.

Ook heb positief communiceren staat centraal.

Regels van de les:

De leerlingen zullen samen moeten werken om de oefening te laten slagen.

De leerling communiceren positief tijdens de oefeningen.

Concentreer je wanneer je aan de oefening begint.

Wanneer je iets niet durft tijdens een oefening hoeft je dit niet te doen.

De groepsindeling:

De gehele klas.

De oefeningen:

De eerste oefening is het doorgeven van de hoepel. De leerlingen zullen samen moeten bewegen en samen moeten werken om de hoepel door te kunnen geven.

Tijdens de tweede oefening zullen de leerlingen een touw strak trekken dat aan een kant aan de muur vast zit.

Een leerling die het durft stapt vanaf een kast op het touw en wordt door twee leerlingen begeleid over het touw.

Tijdens de laatste oefening moeten de leerlingen samenwerken om de mat recht op te tillen, wanneer de leerlingen niet tegelijkertijd de mat op tillen zal de pion op de mat omvallen.

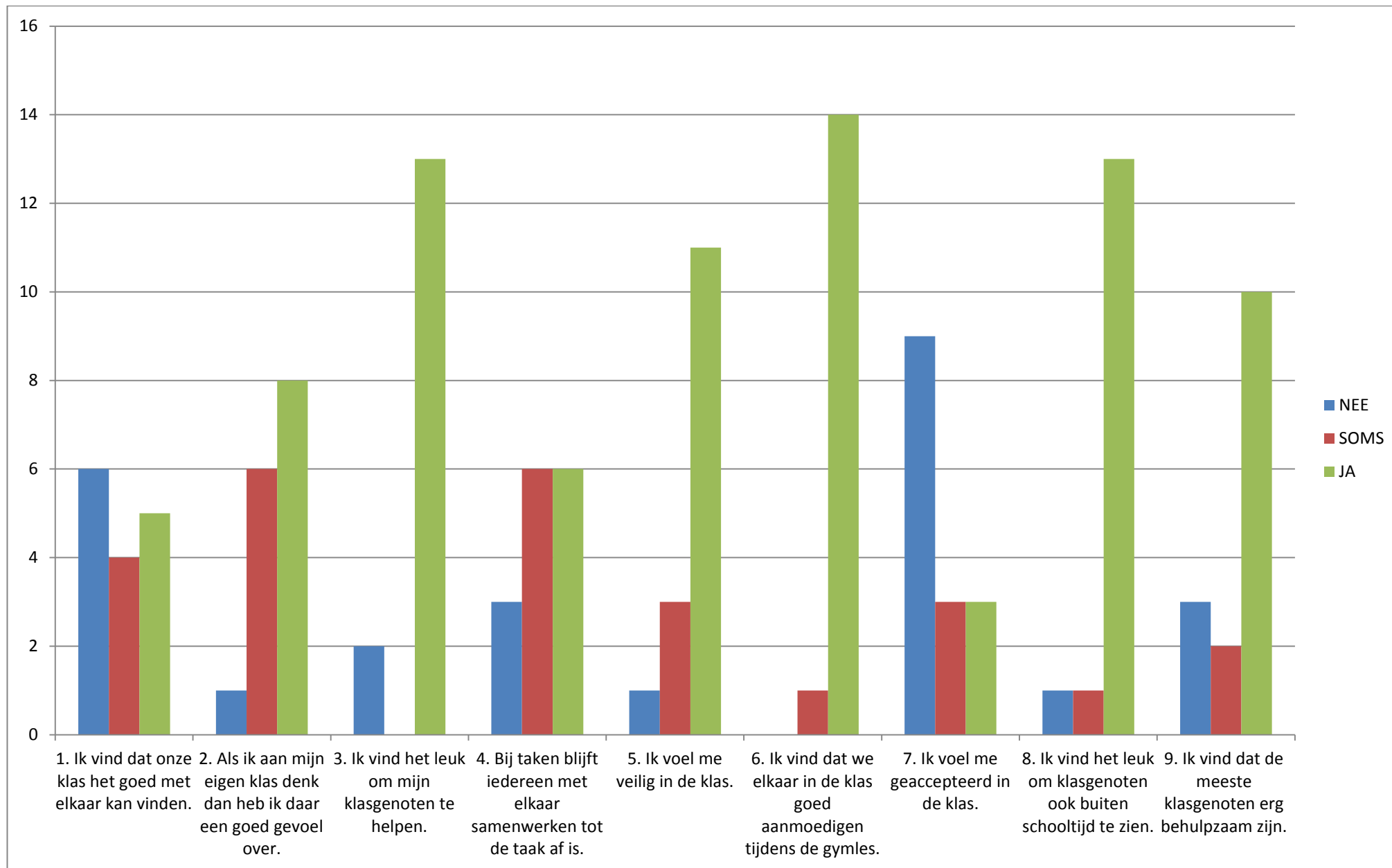
Bijlage 3 De resultaten en berekeningen

Bijlage 3.1 Resultaten voormeting 20-03-2012

Bijlage 3.1.1 Resultaten vragenlijst cohesie

Resultaten vragenlijst cohesie, voormeting 20-03-2012

Vraag	NEE	SOMS	JA
1. Ik vind dat onze klas het goed met elkaar kan vinden .	6	4	5
2. Als ik aan mijn eigen klas denk dan heb ik daar een goed gevoel over.	1	6	8
3. Ik vind het leuk om mijn klasgenoten te helpen.	2	0	13
4. Bij taken blijft iedereen met elkaar samenwerken tot de taak af is.	3	6	6
5. Ik voel me veilig in de klas.	1	3	11
6. Ik vind dat we elkaar in de klas goed aanmoedigen tijdens de gymles.	0	1	14
7. Ik voel me geaccepteerd in de klas.	9	3	3
8. Ik vind het leuk om klasgenoten ook buiten schooltijd te zien.	1	1	13
9. Ik vind dat de meeste klasgenoten erg behulpzaam zijn.	3	2	10

Resultaten vragenlijst cohesie, voormeting 20-03-2012

Bijlage 3.1.2 Uitkomst vragenlijst per leerling

Gemiddelde uitkomst vragenlijst per leerling, voormeting 20-03-2012

Het gemiddelde per leerling over de gehele vragenlijst (de leerlingen worden met letters weergegeven ivm met de privacy van de leerlingen).

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1,67	0,67	1,00	1,44	1,33	1,11	1,33	1,22	1,56	1,89	1,67	1,67	1,89	1,00	1,89

Berekening van het gemiddelde over de gehele vragenlijst van één leerling.

Voorbeeld berekening voormeting leerling A

leerling	Vr 1	Vr 2	Vr 3	Vr 4	Vr 5	Vr 6	Vr 7	Vr 8	Vr 9
A	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Soms	Ja	Ja

Leerling A heeft 7 keer JA (= 2 punten) geantwoord.

Leerling A heeft 1 keer NEE (= 0 punten) geantwoord.

Leerling A heeft 1 keer SOMS (= 1 punt) geantwoord.

Alle punten voor deze leerling zijn:

$$7 \times 2 = 14$$

$$1 \times 0 = 0$$

$$1 \times 1 = 1$$

De punten samen opgeteld:

$$14 + 1 + 0 = 15$$

Alle punten delen door het aantal vragen:

$$15 : 9 = 1.67$$

Deze leerling scoort de cohesie tijdens de voormeting dus op 1.67.

Bijlage 3.1.3 Resultaten sociogram

Uitslag sociogram in matrix, voormeting 20-03-2012

	Andy	Damien	Jayno	Jordy	Lars	Lorenzo	Luke	Naoufal	Rick	Rick v S	Angelia	Chakira	Chinouk	Maria	Naomi	+	-
Andy	X	X	V			X		X	V					V		3	3
Damien		X		V	X	X	X			V					V	3	3
Jayno	V		X	V		X	X	X					V			3	3
Jordy		V		X	X	X		X		V			V			3	3
Lars	V	X	X	X	X						V			V		3	3
Lorenzo	X		V		X	X	V			V	X					3	3
Luke	V	X	X	V	X	V	X									3	3
Naoufal		X			X		V	X		V			V		X	3	3
Rick		X	V	X	X		V		X	V						3	3
Rick v S	V	X	X		X				V	X			V			3	3
Angelia			V		X	X		X			X		V		V	3	3
Chakira			X			X		X			V	X	V	V		3	3
Chinouk			X		X	X	V					V	X		V	3	3
Maria			X		X	X						V	V	X	V	3	3
Naomi			X		X			X			V		V	V	X	3	3
Totaal Positief	4	1	4	3	0	1	4	0	2	5	3	2	8	4	4	45	
Totaal Negatief	1	6	7	2	11	8	2	6	0	0	1	0	0	0	1		45

Testresultaten sociogram, voormeting 20-03-2012

Wie kiezen positief voor elkaar?

Lorenzo en Luke
Andy en Jayno
Angelia en naomi
Chakira en Chinouk
Chakira en Maria
Chinouk en naomi
naomi en Maria
Jordy en Damien
Rick en Rick v S

Wie kiezen negatief voor elkaar?

Lorenzo en Andy
Lorenzo en Angelia
naomi en Naoufal
Jordy en Lars
Jayno en Luke
Luke en Damien
Damien en Lars

De negatief-positief gevallen

Het eerste groepslid heeft de tweede negatief gekozen en het tweede groepslid de eerste positief

Angelia en Lars
Chinouk en Jayno
Jayno en Lorenzo
Maria en Lars
Rick v S en Damien

Groep

Wie zijn populair in de groep? (Aantal positief > 3)

Chinouk (8x)
Rick v S (5x)
Andy (4x)
Jayno (4x)
Luke (4x)
naomi (4x)
Maria (4x)

Wie zijn verstoten uit de groep? (Aantal negatief > 3)

Lars (11x)
Lorenzo (8x)
Jayno (7x)
Naoufal (6x)
Damien (6x)

De tegenstrijdige gevallen (Aantal positief > 3 en aantal negatief > 3)

Jayno

Geen enkele keer positief gekozen

Naoufal

Lars

Geen enkele keer negatief gekozen

Chakira

Chinouk

Maria

Rick

Rick v S

Bijlage 3.1.4 Observatie

Resultaten 'aantal keer positieve communicatie' tijdens observatie, voormeting 20-03-2012 (in observatielijst)

Geobserveerde leerlingen: C, N, L, CH, J.

<u>Wat?</u>	<u>Aantal keer</u>			
	Tijdens uitleg	spelsituatie	individuele activiteiten	Binnenkomst en verlaten zaal
Verbaal				
Negatieve communicatie	N CH	C N L L		N C L
Positieve communicatie		CH		N
Uitlachen		N		
Schelden				
Non-verbaal				
Positieve gebaren				
Negatieve gebaren		N N J		
Positief contact				CH
Negatief contact	C	L		

Resultaten 'aantal keer positieve communicatie' tijdens observatie, voormeting 20-03-2012 (in numeriek)

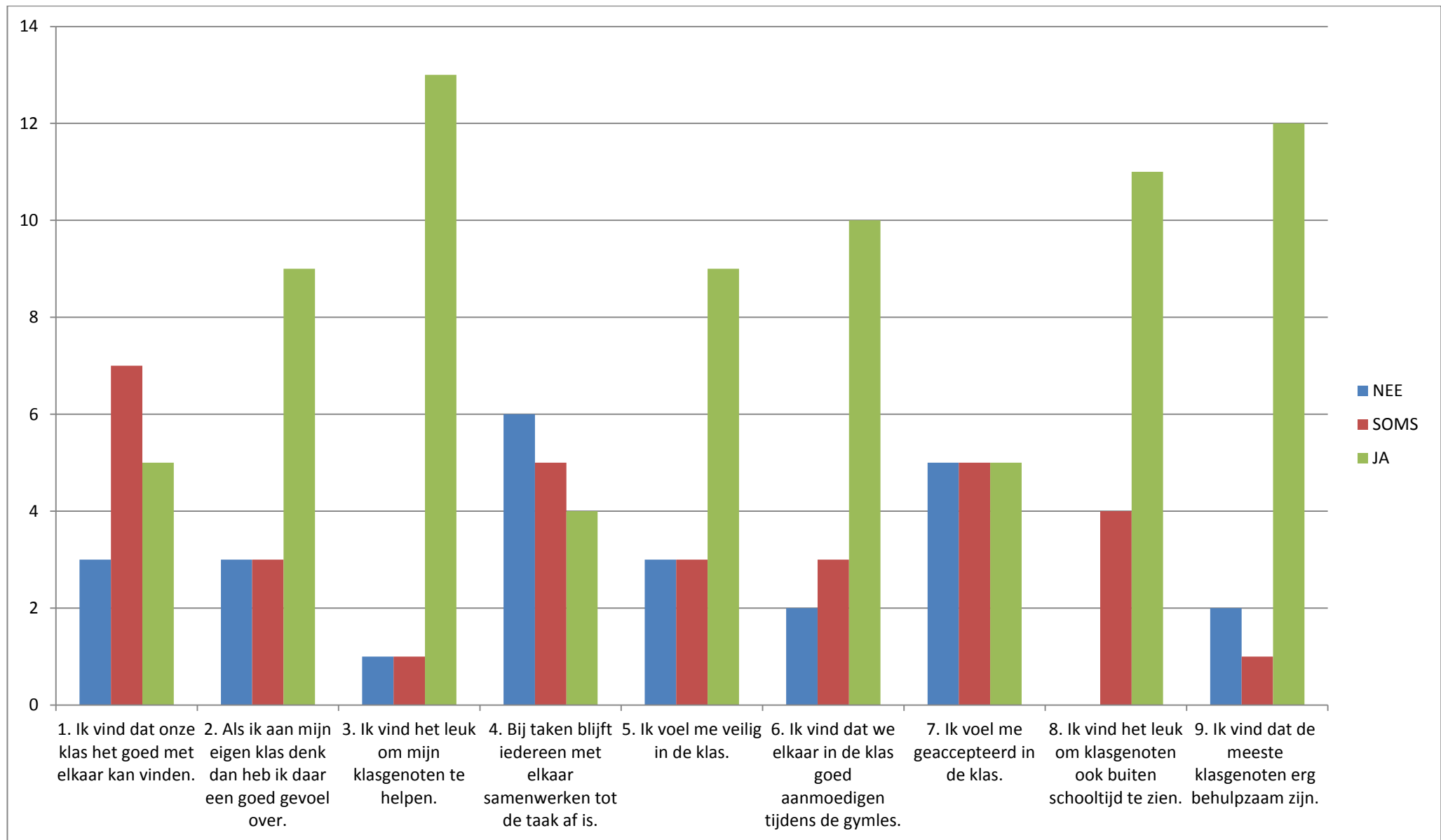
	Aantal
Positieve communicatie	3
Negatieve communicatie	15

Bijlage 3.2 Resultaten nameting 15-05-2012

Bijlage 3.2.1 resultaten vragenlijst cohesie

Resultaten vragenlijst cohesie, nameting 15-05-2012

Vraag	NEE	SOMS	JA
1. Ik vind dat onze klas het goed met elkaar kan vinden .	3	7	5
2. Als ik aan mijn eigen klas denk dan heb ik daar een goed gevoel over.	3	3	9
3. Ik vind het leuk om mijn klasgenoten te helpen.	1	1	13
4. Bij taken blijft iedereen met elkaar samenwerken tot de taak af is.	6	5	4
5. Ik voel me veilig in de klas.	3	3	9
6. Ik vind dat we elkaar in de klas goed aanmoedigen tijdens de gymles.	2	3	10
7. Ik voel me geaccepteerd in de klas.	5	5	5
8. Ik vind het leuk om klasgenoten ook buiten schooltijd te zien.	0	4	11
9. Ik vind dat de meeste klasgenoten erg behulpzaam zijn.	2	1	12

Resultaten vragenlijst cohesie, nameting 15-05-2012

|

Bijlage 3.2.2 Uitkomst vragenlijst per leerling

Gemiddelde uitkomst vragenlijst per leerling, nameting 15-05-2012

Het gemiddelde per leerling over de gehele vragenlijst (de leerlingen worden met letters weergegeven ivm met de privacy van de leerlingen).

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1,33	0,78	1,00	1,44	1,33	1,44	1,78	1,44	1,89	0,67	1,44	1,78	1,56	1,11	1,89

Berekening van het gemiddelde over de gehele vragenlijst van één leerling.

Voorbeeld berekening nameting leerling A

Leerling	Vr 1	Vr 2	Vr 3	Vr 4	Vr 5	Vr 6	Vr 7	Vr 8	Vr 9
A	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja

Leerling A heeft 6 keer JA (= 2 punten) geantwoord.

Leerling A heeft 3 keer NEE (=0 punten) geantwoord.

Leerling A heeft 0 keer SOMS (= 1 punt) geantwoord.

Alle punten voor deze leerling zijn:

$$6 \times 2 = 12$$

$$3 \times 0 = 0$$

$$0 \times 0 = 0$$

De punten samen opgeteld:

$$12 + 0 + 0 = 12$$

Alle punten delen door het aantal vragen:

$$12 : 9 = 1.33$$

Deze leerling scoort de cohesie tijdens de nameting dus op 1.33

De gemiddelde uitkomst tijdens de voormeting voor leerling A was 1.67. De gemiddelde uitkomst tijdens de nameting voor leerling A was. 1.33.

Dit is een daling van 0.34.

Deze leerling heeft de vragenlijst en daarmee de cohesie tijdens de nameting dus negatiever ingevuld dan tijdens de voormeting.

Bijlage 3.2.3 Resultaten observatie

Resultaten 'aantal keer positieve communicatie' tijdens observatie nameting 15-05-2012 (in observatielijst)

Geobserveerde leerlingen: C, N, L, CH, J.

<u>Wat?</u>	<u>Aantal keer</u>			
	Tijdens uitleg	spelsituatie	individuele activiteiten	Binnenkomst en verlaten zaal
Verbaal				
Negatieve communicatie	J	L N	CH C	
Positieve communicatie	J C N			
Uitlachen				
Schelden				
Non-verbaal				
Positieve gebaren		L N		
Negatieve gebaren			J J N	
Positief contact		J		CH
Negatief contact				

Resultaten 'aantal keer positieve communicatie' tijdens observatie, nameting 15-05-2012 (in numeriek)

	Aantal
Positieve communicatie	7
Negatieve communicatie	8

Bijlage 3.3 Resultaten voormeting vergelijkend met de resultaten nameting

	Voor	Na	Verschil	Stijging/daling in %
Vraag 1	0,93	1,13	0,20	21,86
Vraag 2	1,47	1,40	-0,07	-4,76
Vraag 3	1,73	1,80	0,07	4,05
Vraag 4	1,2	0,87	-0,33	-27,78
Vraag 5	1,67	1,40	-0,27	-16,17
Vraag 6	1,93	1,53	-0,40	-20,55
Vraag 7	0,6	1,00	0,40	66,67
Vraag 8	1,8	1,73	-0,07	-3,70
Vraag 9	1,47	1,67	0,20	13,38

Bijlage 3.3.1 Gemiddeld resultaat per vraag

Het gemiddelde resultaat per vraag tijdens voor- en nameting, numeriek weergegeven.

Berekening gemiddelde enquête in numeriek.

Berekening van het gemiddelde van één vraag

Voorbeeld voormeting vraag 1.

	JA	SOMS	NEE
1. Ik vind dat onze klas het goed met elkaar kan vinden.	5	4	6

5 leerlingen hebben JA (= 2 punten) ingevuld.
 4 leerlingen hebben SOMS (= 1 punt) ingevuld.
 6 leerlingen hebben NEE (=0 punten) ingevuld.

Alle punten voor deze vraag zijn:

5 x 2 (punten) = 10
 4 x 1 (punt) = 4
 6 x 0 (punten) = 0

De punten samen opgeteld:

10 + 4 + 0 = 14 punten

Het totaal aantal punten delen door het totaal aantal leerlingen:

14 : 15 = 0.93

Voorbeeld nameting vraag 1.

	JA	SOMS	NEE
1. Ik vind dat onze klas het goed met elkaar kan vinden.	5	7	3

5 leerlingen hebben JA (= 2 punten) ingevuld.

7 leerlingen hebben SOMS (= 1 punt) ingevuld.

3 leerlingen hebben NEE (= 0 punten) ingevuld.

Alle punten voor deze vraag zijn:

5×2 (punten) = 10

7×1 (punt) = 7

3×0 (punten) = 0

Alle punten voor deze vraag opgeteld:

$10 + 7 + 0 = 17$ punten

Het totaal aantal punten delen door het totaal aantal leerlingen:

$17 : 15 = 1.13$

De gemiddelde uitkomst tijdens de voormeting van vraag 1 was 0.93. De gemiddelde uitkomst tijdens de nameting van vraag 1 was: 1.13.

Dit is een stijging van 21.86 % ($(100 \times 1.13) : 0.93 = 121.86$)

Een hogere uitkomst betekend een positiever beantwoorde vraag.

Bijlage 3.3.2 Uitkomst vragenlijst per leerling

Gemiddelde uitkomsten vragenlijst cohesie tijdens voor – en nameting per leerling

Leerling	Voormeting	Nameting	Vershil
A	1.67	1.33	-0.34
B	0.67	0.78	0.11
C	1.00	1.00	0.00
D	1.44	1.44	0.00
E	1.33	1.33	0.00
F	1.11	1.44	0.33
G	1.33	1.78	0.55
H	1.22	1.44	0.22
I	1.56	1.89	0.33
J	1.89	0.67	-1.22
K	1.67	1.44	-0.23
L	1.67	1.78	0.11
M	1.89	1.56	-0.33
N	1.00	1.11	0.11
O	1.89	1.89	0.00
Totaal	1.42	1.39	-0.03

Berekening totaal gemiddelde voormeting

Alle gemiddeldes van de leerlingen tijdens de voormeting bij elkaar opgeteld = 21.33

Het totaal delen door het aantal leerlingen:
 $21.33 : 15 = 1.42$

De gemiddelde uitkomst tijdens de voormeting over de gehele vragenlijst is 1.42.
Wat inhoudt dat de cohesie tijdens de voormeting op 1.42 gescoord is.

Berekening totaal gemiddelde nameting

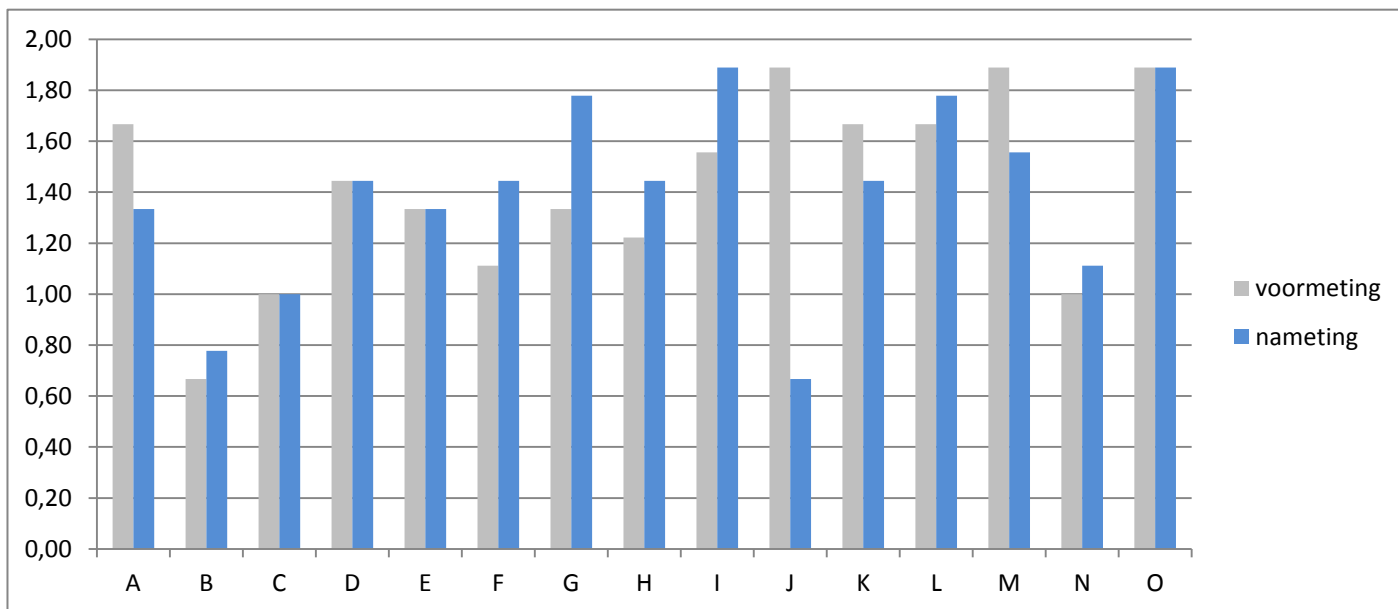
Alle gemiddeldes van de leerlingen tijdens de nameting bij elkaar opgeteld = 20.89

Het totaal delen door het aantal leerlingen:
 $20.89 : 15 = 1.39$

De gemiddelde uitkomst tijdens de nameting over de gehele vragenlijst is: 1.39
Wat inhoudt dat de cohesie tijdens de nameting op 1.39 gescoord is.

Vershil voormeting en nameting:
 $1.42 - 1.39 = 0.03$

De vragenlijst en daarmee de cohesie is tijdens de nameting gemiddeld 0.03 negatiever ingevuld dan tijdens de voormeting.

Gemiddelde uitkomst van de cohesie zoals de leerlingen die ervaren over de gehele vragenlijst van Glass & Benshoff's *Group Cohesion Evaluation Questionnaire* (2002) tijdens voor- en nameting.

Bijlage 3.3.3 Resultaten dimensies

Gemiddelde resultaat per leerling per dimensie.

leerlingen	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
gem sfeer voormeting	2	0,5	1	1,5	1,5	1,5	1,5	1,25	1,5	2	1,8	1,75	1,75	1,5	2
gem sfeer nameting	1,5	0,75	1,25	1,5	1,25	1,25	2	1,5	1,75	0,5	1,5	1,5	2	1,75	1,75
gem samenwerking voormeting	1,33	1,33	1,00	1,67	1,67	0,67	1,33	1,33	2,00	1,67	1,67	2,00	2,00	0,67	1,67
gem samenwerking nameting	1,33	0,67	0,67	1,33	1,67	1,67	2,00	1,33	2,00	1,33	1,67	2,00	1,33	0,67	2,00
gem veiligheid voormeting	1,5	0	1	1	0,5	1	1	1	1	2	1,5	1	2	0,5	2
gem veiligheid nameting	1	1	1	1,5	1	1,5	1	1,5	2	0	1	2	1	0,5	2

Berekening gemiddelde per dimensie

Voorbeeld berekening dimensie 'veiligheid'

Onder de dimensie vallen de vragen 5 en 7.

De punten per leerling van vraag vijf en zeven zijn opgeteld.

Voorbeeld leerling A

Vraag	Punten
5	2
7	1

Hier is het gemiddelde van berekend:

$$1 + 2 = 3$$

Het antwoord delen door het aantal vragen:

$$3 : 2 = 1,5$$

Zo worden alle gemiddeldes van elke leerling over vraag vijf en zeven bij elkaar opgeteld.

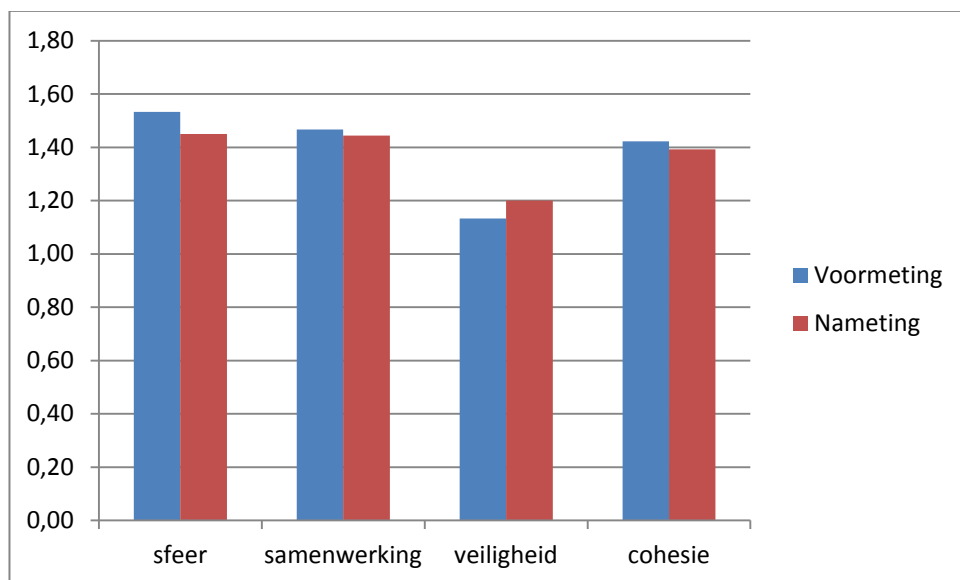
Alle gemiddelden opgeteld = 17

Het antwoord delen door het aantal leerlingen

$$17 : 15 = 1.13$$

Gemiddelde resultaat over de dimensies uit de vragenlijst, numeriek

	Voormeting	Nameting	Vershil
Cohesie (alle vragen)	1,42	1,39	-0.03
Sfeer (vraag 1,2,6,8)	1,53	1,45	-0.08
Samenwerking (vraag 3,4,9)	1,47	1,44	-0.02
Veiligheid (vraag 5,7)	1,13	1,20	0.07

Gemiddeld resultaat over de dimensies uit de vragenlijsten.

Bijlage 3.3.4 Resultaten Observaties

Geobserveerde leerlingen zijn: J, C, N, L, CH

<u>Wat?</u>	<u>Aantal keer</u>			
	Tijdens uitleg	Spelsituatie	Individuele activiteiten	Binnenkomst en verlaten zaal
Verbaal				
Negatieve communicatie	N CH J	C N L L J N	CH C	N C L
Positieve communicatie	J C N	CH		N
Uitlachen		N		
Schelden				
Non-verbaal				
Positieve gebaren		L N		
Negatieve gebaren		N N J	J J N	
Positief contact		J		CH CH
Negatief contact	C	L		

Resultaten 'aantal keer positieve communicatie' tijdens observatie, voormeting en nameting (in observatielijst)

Resultaten 'aantal keer positieve communicatie' tijdens observatie, voormeting en nameting (in numeriek)

	VOORMETING	NAMETING
Positief	3	7
Negatief	15	8

Bijlage 4 Reflectieverslag

Bijlage 4 Reflectieverslag

Middels dit reflectieverslag wil ik mijn sterke en mijn zwakke punten in kaart brengen, die betrekking hebben gehad op mijn handelen tijdens dit onderzoek. Dit zal ik doen aan de hand van verschillende competenties. Ook zullen in dit reflectieverslag de vervolgstappen die ik neem als leerkracht bewegingsonderwijs beschreven worden.

Interpersoonlijke competentie:

- *Drukt complexe vraagstukken helder, eenduidig en gestructureerd uit en weet deze naar verwachting/doelen te vertalen (criteria 1.1; 2.1 en 2.2; 2.5 en 2.6: aanleiding, probleemstelling, titel, samenvatting, bronnenlijst, opbouw, redactie, layout).*
- *Wisselt kennis en expertise uit met anderen (onderdeel criteria 1.2; 3.1 t/m 3.3: gesprekken experts en posterpresentatie en verdediging).*

Met de eerste indicator binnen de interpersoonlijke competentie heb ik in het begin veel moeite gehad, maar daar kan ik nu van zeggen dat ik dit voldoende beheers. De aanleiding van het onderzoek was snel duidelijk binnen de te onderzoeken klas, echter had ik wel moeite met het precies omschrijven van de probleemstelling. Ik heb deze ook meerdere malen herschreven totdat er een kloppende probleemstelling stond. De titel van het artikel heb ik kort en bondig gehouden, maar wel zo dat het duidelijk is waar het in mijn artikel over gaat. Het schrijven van de samenvatting ging redelijk goed, echter vond ik het wel lastig om een scheiding in belangrijke en minderbelangrijke informatie te maken.

Mijn artikel heb ik opgebouwd volgens de richtlijnen van FSH en ik heb geprobeerd om van elk onderdeel in mijn artikel een goed lopend en chronologisch verhaal te maken. Dit vond ik in het begin erg lastig maar ik heb gemerkt en geleerd dat wanneer je meer in de materie verdiept raakt, des te makkelijker het uiteindelijk wordt om er een kloppend verhaal van te maken. Over het algemeen vond ik het schrijven van het onderzoek lastig, maar ik ben tevreden over het eindresultaat dat ik heb neergezet.

De tweede indicator binnen de interpersoonlijke competentie is alleen van toepassing geweest aan het begin van dit onderzoek. Aan het begin van dit onderzoek heb ik gesprekken gehad met mijn stagebegeleidster en de docent van de te onderzoeken klas over wat het begrip 'klassencohesie' voor hen betekende. Ook is deze indicator van toepassing geweest tijdens de eerste paar werklessen. Ik heb over het onderwerp en het onderzoek mijn vragen kunnen stellen en informatie uit kunnen wisselen met andere studenten.

Tijdens het uitvoeren van dit onderzoek is deze indicator niet meer aan bod gekomen, dit zal pas weer zijn tijdens de verdediging.

Vakinhoudelijk en –didactische competentie:

- *Ontwikkelt nieuwe producten en innoveert bestaande producten (criteria 2.3: interventie).*
- *Vertaalt en verantwoordt theoretisch en conceptuele grondslagen van toegepast onderzoek naar het product (criteria 1.2 t/m 1.6: inleiding, opzet van onderzoek, resultaten, discussie en conclusie).*

De eerste indicator verwijst naar het interventieprogramma dat ik voor dit onderzoek ontwikkeld heb. Het maken van het interventieprogramma vond ik in het begin lastig, dit kwam omdat mij niet duidelijk was wat er met de 'criteria' die we uit de literatuur moesten halen, bedoeld werd. Toen dat eenmaal duidelijk werd, was het schrijven van de interventie niet moeilijk. Ik heb gebruik gemaakt van bestaande methode zoals het gebruik van groene spelen. Als samenwerkende spelen heb ik acrogym aan de interventie toegevoegd. Ook heb ik gebruik gemaakt van de *modeling-theorie* om zo de positieve communicatie in de klas te bevorderen.

De resultaten hebben niet aangetoond dat de interventie van vijf weken genoeg is om de cohesie in de klas te verbeteren. Wel is de manier van communiceren wat verbeterd in klas M1B.

De tweede indicator binnen de vakinhoudelijke en –didactische competentie vond ik lastig. Ik vond het moeilijk om de juiste informatie, afkomstig van verschillende bronnen, voor de inleiding te filteren uit een eerder product. Ik heb er een goedlopend verhaal van proberen te maken en denk dat de inleiding voldoende is om als uitgangspunt voor het onderzoek te dienen. Het beschrijven van de opzet van het onderzoek ging vrij makkelijk, ook het beschrijven van de onderzoekspopulatie was geen probleem. Het beschrijven van de onderzoeksinstrumenten had ik wat meer moeite mee omdat het lang heeft geduurd voordat ik begreep wat er precies met *criteria* bedoeld werd die uit de literatuur gehaald moesten worden. Tijdens het schrijven van de resultaten heb ik me zelf een aantal keer moeten corrigeren omdat ik aan het interpreteren was. Ook vond ik het lastig om te bepalen wat de bepalende resultaten tijdens mijn onderzoek zijn

geweest en welke resultaten minder van belang waren. Het terugkoppelen van mijn behaalde resultaten naar de gevonden literatuur vond ik lastig.

Vooraf omdat deze onderzoeken vaak langer en intensiever zijn uitgevoerd en het dus moeilijk was om mijn onderzoek en resultaten daarmee te vergelijken. Tijdens de conclusie en discussie heb ik de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek besproken. Ik heb er tijdens de interventie alles aan gedaan om de betrouwbaarheid zo hoog mogelijk te houden.

Competentie reflectie en ontwikkeling:

- *Werkt op een zelfkritische, planmatige wijze aan haar eigen ontwikkeling (criterium 2.4: reflectie).*
- *Managet reflectie achteraf (criteria 1.6 en 2.4: aanbeveling en reflectie).*

De eerste indicator binnen de competentie reflectie en ontwikkeling beheers ik voldoende. In het begin ben ik gaan werken zonder planning maar ik merkte daarbij dat ik het werk voor me uit bleef schuiven en de druk alleen maar groter werd. Ik heb vervolgens een planning gaan maken en heb mij hier ook aan gehouden. De planning hielp mij vooral om het overzicht over de grote hoeveelheid informatie en literatuur te bewaren.

Wat ik moeilijk vond tijdens dit onderzoek was het verwerven van informatie voor tussenproduct B. In het begin had ik er ook veel moeite mee om de gevonden informatie in mijn eigen woorden en opbouw op papier te zetten. Uiteindelijk ben ik tevreden met datgene wat ik bereikt heb met het artikel als eindresultaat.

De tweede indicator is zeer belangrijk. Tijdens de aanbeveling, conclusie en discussie heb ik laten zien dat ik kan reflecteren op datgene wat ik heb gedaan en kan ik aangeven waardoor de resultaten zijn zoals ze zijn. Ik heb daar aangegeven wat mogelijke oorzaken kunnen zijn van de weinige resultaten die geboekt zijn met deze interventie. In het stuk 'aanbeveling' heb ik aan de hand van de getrokken conclusies aanbevelingen gedaan voor het vervolg van deze interventie.

De competentie reflectie en ontwikkeling is erg belangrijk voor een docent bewegingsonderwijs. Het is belangrijk om kritisch naar je eigen werk te kunnen kijken zodat je kan blijven verbeteren en vernieuwen in dat gene wat je doet. Wanneer je niet kritisch naar jezelf zou kijken, heb je na een aantal jaar een manier van lesgeven ontwikkeld die je vervolgens niet meer zou bijschaven, wat zonde zou zijn want zeker in dit werkveld blijven vernieuwingen belangrijk!

Wanneer ik naar het traject van het praktijk onderzoek in het geheel kijk ben ik tevreden over hoe dit is verlopen. Dat ik in het begin mijn taken voor me uit bleef schuiven heb ik opgelost door een duidelijke planning te maken.

Met de verloop van het interventieprogramma ben ik tevreden. De lessen zijn zo gegaan zoals ik ze gepland had. Ik heb me continue beziggehouden met het positief coachen en het goede voorbeeld geven als het gaat om de manier van communiceren.

Bijlage 5 Beoordelingsformulieren

Feedback PO 11-12 Tussenproduct D: Conceptartikel

Naam student:.....

Studentnummer:.....

Beroepskenmerkende situatie voor praktijkonderzoek:

Ontwikkelen en delen van expertise

De docent bewegingsonderwijs is in staat om op een adequate wijze zijn expertise te onderhouden en uit te bouwen tot bijvoorbeeld vakspecialist of tot een andere functie binnen het onderwijs. Hiervoor houdt hij (vak)literatuur bij, bezoekt studiedagen en cursussen en maakt daarbij gebruik van expertise binnen en buiten de school. Hij volgt maatschappelijke ontwikkelingen en (wetenschappelijke) publicaties op de voet en kan deze gegevens verwerken en vertalen naar de eigen beroepspraktijk.

Daarnaast kan de docent bewegingsonderwijs zijn expertise delen met collega's m.b.t. het vak bewegingsonderwijs of het docentschap in het algemeen. Dit kan door middel van het delen van zijn specialisme, het begeleiden en adviseren van (nieuwe) collega's of stagiaires of over (bewegings)gedrag van leerlingen.

Achter elk criterium staat een letter-cijfercombinatie. Deze verwijst naar de desbetreffende competentie. De uiteindelijke beoordeling vindt plaats per competentie (m.u.v. 6^e jaars en ouder; zij krijgen een eindcijfer). Het praktijkonderzoek is behaald als elke competentie minimaal met een voldoende wordt beoordeeld.

Beoordelingscriteria	Feedback	O-V-G
1. Kerncriteria: inleiding – opzet van onderzoek – resultaten – discussie en conclusie – aanbevelingen		
1.1 Opbouw inleiding - De inleiding begint met de aanleiding van het onderwerp (A1). - De inleiding eindigt met een heldere, volledige onderzoeksvraag (persoonlijke		O-V-G

Beoordelingscriteria	Feedback	O-V-G
onderzoeksvraag; A1).		
1.2 Inhoud inleiding • De inleiding is gebaseerd op meerdere relevante, actuele, betrouwbare bronnen (B2). • Verschillende bronnen samen vormen integratief één verhaal in eigen woorden (B2). • De inleiding bevat een duidelijke lijn, waardoor er sprake is van een samenhangend verhaal (B2). • De inleiding is compleet en kan als uitgangspunt voor het onderzoek dienen (B2). • De student is in gesprek gegaan met experts om meer informatie over het onderwerp te krijgen (A2; indien relevant voor het gekozen onderwerp).		O-V-G
1.3 De opzet van het onderzoek, het onderzoeksinstrument en de onderzoekspopulatie worden beschreven en verantwoord en zijn relevant voor dit praktijkonderzoek (B2). Zie richtlijnen tussenproduct C.		O-V-G
1.4 In het licht van de probleemstelling worden de belangrijkste resultaten helder beschreven, zonder te interpreteren (B2).		O-V-G

Beoordelingscriteria	Feedback	O-V-G
1.5 Discussie en conclusie - De discussie en conclusie worden beschreven in het licht van de probleemstelling, waarbij de resultaten van het praktijkonderzoek in verband worden gebracht met de literatuurverkenning (B2). - De validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten van het praktijkonderzoek worden besproken (B2).		O-V-G
1.6 Aanbevelingen De aanbevelingen hebben praktische waarde voor het onderwijs en/of het stagewerkveld en zijn gebaseerd op de conclusies uit het onderzoek (B2). In de aanbeveling staat hoe de conclusies kunnen worden vertaald naar nieuw te ontwikkelen acties en/of inhouden (C2).		O-V-G
2. Voorwaardelijke criteria: titel – samenvatting – bronnen(lijt) – bijlagen – redactie – lay-out		
2.1 Titel en samenvatting - Het artikel heeft een korte, pakkende titel (A1). - De samenvatting bestaat uit maximaal 200 woorden en geeft		O-V-G

Beoordelingscriteria	Feedback	O-V-G
de inhoud van het artikel (van inleiding tot aanbeveling) kort weer (A1).		
2.2 Bronnen • De gebruikte bronnen worden in de tekst vermeld volgens de APA-norm (A1). • Alle bronnen die in het artikel zijn gebruikt staan in de bronnenlijst, die is opgesteld volgens de APA-norm (A1).		O-V-G
2.3 Bijlage: interventie • Aan de hand van de informatie uit de inleiding wordt de interventie (bijv. lessenreeks, methode, didactische werkvorm) beschreven en verantwoord (B1). • De student ontwikkelt nieuwe producten en innoveert bestaande producten (B1; indien van toepassing). Dit komt tot uiting in de beschreven interventie.		O-V-G
2.4 Bijlage: reflectieverslag • Het reflectieverslag bevat een sterkte- en zwakteanalyse per competentie met daarbij de ontwikkeling die de student heeft doorgemaakt (uitgewerkt in relatie tot het onderwerp van het praktijkonderzoek en het proces dat de student heeft doorlopen; C1). • In het reflectieverslag worden		O-V-G

Beoordelingscriteria	Feedback	O-V-G
vervolgstappen op het onderzoek beschreven, waardoor de kwaliteit van eigen handelen nog verder verbeterd kan worden (C2).		
2.5 Redactie en opbouw • Het artikel is opgebouwd conform de richtlijnen van FSH. Elk onderdeel van het artikel wordt helder opgebouwd (inleiding-kern-afsluiting; A1). • Er is sprake van een goed lopende woord- en zinsbouw conform de Nederlandse taal (A1). • Er is sprake van een correcte Nederlandse spelling (A1). • Er wordt logisch geredeneerd (A1). • De omvang van het artikel is conform de richtlijnen (A1): ▪ samenvatting max. 200 woorden; ▪ inleiding 500-1000 woorden; ▪ totale artikel max. 2500 woorden.		O-V-G
2.6 Lay-out • Eventuele grafieken en tabellen ondersteunen de beschrijving van de resultaten (A1). • Er is sprake van een overzichtelijke lay-out (A1).		O-V-G

Naam student:.....

Naam docent:.....

Studentnr.:..... Datum:.....

Handtekening docent:

A. Interpersoonlijk competent
O – V - G

1. **Drukt complexe vraagstukken helder, eenduidig en gestructureerd uit en weet deze naar verwachtingen/doelen te vertalen** (criteria 1.1; 2.1 en 2.2; 2.5 en 2.6: aanleiding, probleemstelling, titel, samenvatting, bron(nen)lijst, opbouw, redactie en lay-out).
2. **Wisselt kennis en expertise uit met anderen** (onderdeel criteria 1.2; 3.1 t/m 3.3: gesprekken experts en posterpresentatie en verdediging).

Algemene feedback en verbetertips
B. Vakinhoudelijk en didactisch competent
O – V - G

1. **Ontwikkelt nieuwe producten en innoveert bestaande producten** (indien van toepassing) (criteria 2.3: interventie).
2. **De student vertaalt en verantwoordt theoretische en conceptuele grondslagen van toegepast onderzoek naar een product** (criteria 1.2 t/m 1.6: inleiding, opzet van onderzoek, resultaten, discussie en conclusie).

Algemene feedback en verbetertips

C. Competent in reflectie en ontwikkeling	O – V - G
1. Werkt op een zelfkritische, planmatige wijze aan zijn eigen ontwikkeling (criterium 2.4: reflectie). 2. Managet reflectie achteraf (criteria 1.6 en 2.4: aanbevelingen en reflectie).	
Algemene feedback en verbetertips	